
ORPHEUS.

RÁK HAVA, 1790.

I.

MÓLNÁR ALBERT,
MAGYAR SÓLTÁRINAK
ELSŐ KI-ADÁSÁRÓL.

Jöttek - ki Herbornában 1607ben.

A ma jó Hazafi Mólnár Albertnek nagy híre neve, annyira esméretes a' Hazában, sok hasznos munkáira nézve, hogy azokról most különösen szóllanom szükségesnek nem tartom. Hanem talám kedves dolog fog-lenni, a' régibb és ritkább Magyar könyvekben gyönyörködők előtt, ha az ő Magyar Sóltárjainak, első ki-nyomtatását esméretesebbé tészem nálok

II. Kötet.

G

En

Én ezt az első kiadást olyan ritkának tartom Oriz'gunkban, hogy nem hiszem, hogy csak egy Exemplár is abból találathassék; Ez is, a' mellyet én most előadok, Lipzsiái könyv-kótyavetyében vétett. Ugyan is, a' melly Exemplárok, a' ki-nyomtatás alkalmatofságával Magyar Országba jöhettének, bizony azok (mint olyan könyvek, melyek mindennap kézben forgottak) úgy el-vise'ttettek és rongyolottanak, hogy alig maradhattak csak darabjaik is.

De hogy már ezen első ki adásra viz'za-térjek, méltónak tartom, hogy annak egész Titulusát, úgy az Ajánló-levelet, es Előjáró be'zé'ojét, a' ritkaságon kapókkal közöljem: kívált az Előjáró be'zedje világosíja, az akkori Verfelesnek módját; es miképpen kívánta azt Mólnár Albert jobbitani, es más formába önteni. — Ezen első ki-adásnak Titulusa így vagyon:

„Psal-

„ Psalterium Ungaricum. — SZENT
„ DÁVID — KIRÁLYNAK
„ ÉS — PRÓFÉTÁNAK SZÁZ
„ — ÖTVEN SOLTÁRI az
„ FRANCAI Notáknak és ver-
„ seknek módgyokra most újon-
„ nan *Magyar* versekre fordítottat-
„ tak és rendeltettek — az —
„ Szenci MÓLNÁR ALBERT
„ által. — MDCVII. — HER-
„ BORNÁBAN — Nyomtatta-
„ tott Hollós Christof által.

A z ajánló levélben azoknak neveik, a' kiknek dedicalja nintsenek Magyarra fordítva; hanem deákül így folynak.

„ *Serenissimo Principi ac Domi-*
 „ *no, D. Friderico IVto. Comiti Pa-*
 „ *latino ad Rhenum, Sacri Romani*
 „ *Imperiii Electori Primario, Bava-*
 „ *rice Duci &c.*

„ *item*

„ *Illustrissimo Principi ac Domi-*
 „ *no, Domino Mauricio Landgravio*
 „ *Hassiae, Comiti Cattimelilocorum,*
 „ *Deciorum, Zigelhani & Niddae. &c.*

„ *D. Dñis suis Clementissimis,*

„ *Gratiam & pacem precatur ex*
 „ *animo.*

„ **Mint**

„ Mint Kegyelmes Fejedelmeinek,
 „ Kegyelmet és békefséget az
 „ Urtól kiyán szíve szerént.

„ **A**RISTIDESNEK imez mondása
 „ „ nékem ékesnek látízik, Felsé-
 „ ges Fejedelmek, mellyel így szól: *Ilk*
 „ *Istennek bizonyára templomokat szentelni,*
 „ *az betsületes embereket pedig könyveknek*
 „ *dedikalásával tisztelni.* Melly Senten-
 „ ziat annyéval követek örömesben, mi-
 „ velhogy látom, hogy még szent em-
 „ bereknél is az nem vólt kellelen. Mert
 „ Szent Lukás Evangelista, az hatalmas
 „ Theophilust, két könyveinek dedikáá-
 „ sával tisztelte: Melly Apostól két köny-
 „ vének egyyikből ki vévén amaz mon-
 „ dáát Szent Péternek, az én dedikáá-
 „ lomnak eleiben teszem :

„ *Exiüstöm és aranyom nintsen nékem, az*
 „ *mi pedig vagjon, azt adom.*

„ Bé mutatom azért és dedikálom ti
 „ Felségteknek az Dávid Sóltárit, mel-
 „ lyeket nagy munkával, Magyar nyelv-
 „ re fordítottam, és az Frantziai noták-
 „ ra 's az Lobvaszfer Ambrós Doktor-
 „ nak Német versei szerént formáltam és
 „ öfzve izonítottam. Mostan pedig fő
 „ barátimnak iaditásokból az község közé
 „ ki botsátom: és azért botsátom az Ti
 „ Felségtek neve alatt ki, hogy az én
 „ hálá ado vóltomnak. és Ti Felségtet-
 „ hez való tiszteletemnek valami jele lé-
 „ gyen, és ez Ti Fels. Német Országá-
 „ ban tölem iratott könyvnek, az én föl-
 „ dami nép közt bötsöleti öregbüllyön.

„ De ez én dedikáláfomban, kétség
 „ nélkül, fokan fok hibát találnak, de
 „ iváltképpen kettőt rongálnak leg-töb-
 „ ben. Hogy tudni illik ez Magyar nyelv-
 „ ven iratott könyvnek Deák előljáró be-
 „ szédet téfzek eleiben. Ismét hogy Né-
 „ met Orzágnak ez két tündöklő Feje-
 „ del-

„ delminek idegen nyelven való írást de-
 „ dikálok.

„ Annakokáert erőfitő okamat, mel-
 „ lyekkel ez mérészségre inditattam rö-
 „ vi eden e ö-hozom: És előzör pedig,
 „ látom nem riskán lenni éz mostani idő-
 „ ben, hogy az köz nyelvein való írá-
 „ soknak Deák előljáro beszédet tegya-
 „ nek elejökbe, Példa erre, az Lob-
 „ vaszfzer Ambros. Doktornak Söltáros
 „ könyve (kinec vezető finó-ját követ-
 „ tem ez fordítottásban) Lipfiában 1594.
 „ és az Magyaroc dolgairól való Német
 „ Kronica Casselba 1600 esztendőben,
 „ Deák előljáro beszédekkel vóltac Né-
 „ metül ki bótattatva: és vagyon Ma-
 „ gyar könyv kezemnél, mellyet hason-
 „ latosképpen Deák dedikálással nyomtat-
 „ tac ki Bétsben.

„ Hogy pedig ez könyvemet, Ti
 „ Felség. öszveséggel akartam dedikálni,

„ ugyan azon erősségekkel indítottam
 „ arra, a' mellyekkel én előttem az tisz-
 „ teleles férfiú Spethe András, ezen no-
 „ tákra Deákúl irott Sóltárit, az Ti Fel-
 „ séges neveteknec dedikálta: Mellyeket
 „ rövidtségnec okáért el-hagyoc.

„ Mert nyilván vagon mindenek-
 „ nél, és idegen nemzeteknél is már ré-
 „ gen meg-tudatott, melly ditséreteffen
 „ érdemlettenec az Ti Fels. eleji az Sól-
 „ tár könyvről, az egész Szent írásról
 „ és az hivec feregiről: mostan-is melly
 „ kegyes ditséretet érdemellyenek Ti Fels.
 „ az Christus Anyaszentegyházától, és az
 „ írás tudóc renditől, érti az egész Ke-
 „ reiztény föld kereksege.

„ Azoknac pediglen kik ez dedikált
 „ könyvnec idegen vóltát veténdic sze-
 „ memre, imeszt téfzem isme elejékben,
 „ az mint előfzer-is akarám, hogy bána-
 „ tomra vagon az nékem, hogy sem
 „ aranyi

„ aranyi sem ezüsti méltóságú irást nem
 „ hozhatoc elő: tudom azonközben hogy
 „ az Fejedelmecnek, nem mindenkor tsak
 „ az hasznosoc, és szükségeffec; hanem
 „ néha még az ri kák-is és idegen aján-
 „ dékoc is, kedveffec szoktac lenni. Tud-
 „ gyák meg osztán ez szememre hányok
 „ azt is: hogy én kész vagyoc szidalmat
 „ inkább el szenvedni, hogy nem hálá-
 „ adó voltomnac valami jele nélkül ki-
 „ menni Német Országból, úgy mint ta-
 „ núságomnac csendefz partyáról: holott
 „ ez tizenhat esztendőkbén időm nec mayd
 „ hason-felet éltem-el.

„ Az Te Felség. Heidelbergai Aca-
 „ demiaában pedg Felséges *Választo Fe-*
 „ *jedelem* (az hol ez Sóltárokat így ének-
 „ leni tanoltam) ött esztendőnél többig
 „ jótéteménnyel élő tanítvány véltam, és
 „ Ti Fels. én hozzám, és még ilyen sze-
 „ mellyekhez való bövséges adakozó vól-
 „ tát gyakran láttam, és vöttem eszem-

„ ben. Idő múltán pedig, ez el-múlt té-
 „ len Felsőged engem kegyeffen az Sa-
 „ pientia Collegium Tanitoinac asztalához
 „ helyheztetött. Mellyekért hogyha há-
 „ lá adó voltomnac femmi bizonyságát
 „ nem jelenteném méltán háládatlannac
 „ tarthatnám.

„ Te - Felsőgelet pedig, Hatalmas
 „ *Mauriti* Fejedelem, mint egyy mi időnk-
 „ ben fénlő, a' Sólár énekiő Dávidnac
 „ fiát Salamont, úgy tiszteltem minden-
 „ kor és bötzülöttem. Továbbá hogy
 „ ez előtt három esztendővel, midőn az
 „ Tsászfár udvarránál az én Dictionári-
 „ umomnac bé jelentésében vólnéc Prá-
 „ gába, az Tsászfár ő Föls. Mathemati-
 „ cához való szerzfámos házában, talál-
 „ koztam az Ti Fels. Astronomusira: kic
 „ látván azt, hogy az én dedicáláom
 „ Chászfár ő Fels. nem löt kedvetlen,
 „ diczérven Ti Fels. kegyes véltát intet-

„ te-

„ tenec engem , hogy Ti Fels. is valaha
 „ efféle alkalmatossággal kölfzönténém.

„ Melly intés elmémben mélyen bé-
 „ hatván meg-maratt én nálam : meg-ujult
 „ pedig az el-múlt esztendőben ; midőn
 „ Noribergába Ti Fels. árnyéka alatt én ,
 „ és az én tanítványim az Nemes Szen-
 „ tzingufok , ez városnac nézelgetnőc
 „ ; szép ékecségét és tárházait.

„ Harmad nap után pedig , hogy Ti
 „ Fels. Ratisbonai utában , meg - nézelge-
 „ tésével méltóztatná az Altoforium-béli
 „ Académia Collegiumát , (holott akkor
 „ fordítottam ez Sóltárokat) fogadáft töt-
 „ tem menten , hogyha Isten kegyelmé-
 „ ből ez könyv meg-készül , Ti Felsé-
 „ gednek is offerálom. Ez én füzandéko-
 „ mat osztan Haidelbergában meg - erőfi-
 „ tötte az Nagyságos ifju az Keszvárki
 „ Tököli Miklós , meg - beszélvén azt ,
 „ hogy Te Felségedet az Nafzszoviai ne-

„ vezetes Várban Dillenburgban Magya-
 „ ról szólni hallotta. Ó, sok tudományú
 „ Fejedelem!

„ Eze voltac okai, Felséges Feje-
 „ delmec, az én széndékomnac ez Sól-
 „ tár könyvnc Ti Felség. dedikálláfa fe-
 „ löl; mellyet Isten ajándékából el - vé-
 „ geztem az Noribergaiak Academiájában,
 „ minc előtte azt az döghalál híre meg-
 „ háborítaná: és osztán az bötsületes fér-
 „ fiunac az Frantzai nemből való Boéfi-
 „ us Kelemennec, nékem nagy jó aka-
 „ rómnac hiv segedelmiből örvendetesben
 „ ékesgettem. Immár pedig ékes formá-
 „ ban ki - nyomtattatván közönségeffe
 „ tézsem, az tífzteletes embernc, Ti-
 „ guromi Hollos — Christofnac. a) az
 „ Her-

a) A' Deák dedikatiójában, *Corvinus Chri-
 stofnak* nevezi. —

(Németül talám Ráb Christophnak hívták.
Széphalmy.)

„ Herbonai tudos könyv nyomtatónac,
 „ nékem bizodalmas jó - tévömnec ditsé-
 „ retes gondvifeeléséből: ki ez Szent Dá-
 „ vid Sól árit, mint eggy Istenec foga-
 „ dásból igert könyvet úgy akart az ő
 „ műhelyéből ki botsátani, hogy ez ha-
 „ lalos idüben Isten ötet ez ideig az övei-
 „ vel egyetemben, éppen meg - tartotta,
 „ és el - hívén azt, hogy ezután is keg-
 „ jessen meg - akarja őrizni.

„ Ez könyvet annakokáért, Felséges
 „ Fejedelmek, (melly az elött is fok-
 „ képpen Ti Felségteké, és m ftan, az
 „ Europai ennyi fok nemzetec forditása
 „ után én általom Magyar zubonköntös-
 „ kében öltöztetett, és illy fegedelemmel
 „ ékesítettött, és Ti Fels. dütsöséges ne-
 „ ve nec dedicáltatott; ti zaeleteffen és
 „ alázatoffon offeráltatott, Tekintsetek
 „ kérlec kedves ertzával, és az régi
 „ Királ yoknak példájokat nézvén (kik
 „ az mint olvaffuc tsak az paraszt aján-
 „ dé-

„ dékokat sem vetettéc meg, ha mellyec
 „ együgyüségből elejekben vitettenec) fo-
 „ gadgyátok el - kegyes kézzel, és az
 „ több néctec dedicát könyvek közöt,
 „ (kivel egész könyv-tartó-hely meg - tel-
 „ réc) ennec bár tsak az utolsó helyet
 „ engedjétek, nem az ajándéknak kised
 „ vóltát nézvén, hanem az be jelentő-
 „ nek háládó vóltát, és jó szándékát ja-
 „ valván.

„ És az mint máfutt a' Császáz ő
 „ Felségetől alázatoffan kértem, úgy
 „ most Ti Fel. is kic ez Birodalom-
 „ ban az Császázi Felséghez közelebb
 „ való heljen, az Tsászáz ő Felséges At-
 „ tjafiaival az Auszriai fő Hertzegéckel
 „ egyetemben, hatalommal és nagj jósa-
 „ gokkal tündöklötöc, Felötte igen ké-
 „ rem, hogy nem tsak én magámat, ha-
 „ nem az egész Magyar nemzetet (melly-
 „ nek ez könyv kiváltképpen szolgálánd)
 „ jó akaratjokkal és kegyefségökvel mél-

„ toz-

„ toztaffa Felségtek. Kit ha Felsegtektől
 „ meg-njerédek, az mint reménlem, há-
 „ lá - adó vóltomat igyekezem mutatni
 „ egész életemben, és egyebeket is ha-
 „ sonló igjekezetre szándékozom fel - in-
 „ ditani. Légyetec egészségben Felséges
 „ Fejedelmek.

„ Az Ur Isten Ti Felségteket tartza
 „ meg jó állapotban, legyen veletec, Ti-
 „ teket, Szent Lelkével igazgasson, és
 „ mindennemü aldáfival ekefitsen és öreg-
 „ bitsen bővségesen. Herbornában, Pün-
 „ kösd ünnepiben. Az Urnac 1607. eszten-
 „ dejében.

„ *Ti Felségteknek*

Aldzatos Szolgája
Szenczi Molnár Albert.

„ **ELÖL-**

„ ELŐL-JÁRÓ BESZÉD.

„ AZ MAGYAR ORSZÁGBAN, ÉS
 „ ERDÉLYBEN VITÉZKEDŐ Keresztény
 „ Anyaszentegyháznak; és ennek Nagy-
 „ ságos és Kegyes Gondvifelőinec, Lelki
 „ Pásztorinac, Tanítóinac, és tanuló ta-
 „ gainac.

„ *A' Atya Istenec kegyelmét, az meg-
 „ szentelésnec és békeségnec lelkét, az
 „ Christusban kívánnya szíve szerént:*

„ **M**últá tanuságnak kívánságából, ide-
 „ gen Országban élek, és látás
 „ hallásnac okáért néha veszedelmekbe is
 „ forgóc, gyakran kérem azt az Ur Isten-
 „ től, hogy az ő kegyemes akarattya-
 „ ból, avagy vigyen fel idein, ez bün
 „ szaporító világból az ő mennyei Aca-
 „ demiájában, és bőltséfséggel bővölködő
 „ paradicsomában, avagy ez földön éle-
 „ temet, az Christusért, szent lelkével
 „ úgy

„ úgy vezérellye, hogy fenkinec ne le-
 „ gyek botránkozására, hanem az hivek-
 „ nek feregiben elheffec egyebeknec hasz-
 „ nokra, és az ő Felséges nevénc ditsé-
 „ retire. Innét vagyon, hogy ez híes
 „ Academiákban fő Tanítói közt forog-
 „ ván nem kapoc ez világon gazdagito
 „ tudományokon, hanem ollyakat kivá-
 „ noc, mellyekkel leg-többeknec hasz-
 „ nálhaffak az mi nyomorgo hazánkban.

„ Ez előtt annakokáért hét eszten-
 „ dövel, midön Kafsán én tölem Magyar
 „ könyvet kért volna az tiszteletes Bé-
 „ kéfi János (ki az én tanuságomra az
 „ Istentől nékie engedett jókból más fél
 „ száz forintot adott, kit meg-fizet Isten
 „ ö Knek) Mihelyt fel jutottam Hajdel-
 „ bergában, menten Magyaról fordítot-
 „ tam az Daniel Tofsánus Doktor Vigaz-
 „ taló könyvét: melyet ő először Fran-
 „ cia nyelven irt, ofztán Németül for-
 „ ditott, és lelki Iskolánac nevezött.

II. Kötet.

H

„ Mel-

„ Mellyel én az meg-mondott Caffai sze-
 „ mélynek akartam hálá-adó voltomat
 „ meg-mutatni. Azután pedig egynehány
 „ esztendővel faradtságos nagy munkáva-
 „ irtam az Deák és Magyar Dictionario-
 „ mat.

„ Ezeket pedig ó Istennél kedves
 „ anya szent Egyház, nem dicsekedés-
 „ ből számlálom elődben (mert akarom,
 „ hogy csac azé legyen az dicsőség,
 „ az ki ezekre nékem erőt és alkalma-
 „ tofságot engedett) hanem kedvém el-
 „ len azért befzéllem meg jó igyekeze-
 „ temet és fáradságomat, hogy látsác
 „ meg ezt némellyec, az kic engem te-
 „ hozzád háládatlannac álitnac és hafzon-
 „ talan fiadnac itélnek, ezec azért pedig,
 „ hogy ilendő hivatal nélkül, nem fu-
 „ toc az néked szolgálando tiszt keresés-
 „ re. De az én meg-valtó Christufom,
 „ az ki téged szent vérevel magánac
 „ jedzett, jól láttya minémü fzeretettel
 „ vól-

„ vóltam és vagyoc hozzád: és tudgya
 „ minec mikor kell lenni.

„ Mostan azért ez Sóltár könyvet,
 „ mellyel én fok időtől fogva az én in-
 „ ségimben, gyüölölöm el en vigasztaltam
 „ magamat; immár pedig tenéked vigasz-
 „ talásodra és eggyügyü tagaidnac hafz-
 „ nokra Magyaról förditottam, kérlec
 „ tekincs engedelmes szemmel, szerelmes
 „ Anyám Keresztény Anya szent Egyház,
 „ és hozzád való hála-adóságomnac ez
 „ küsded jelét vöd jó néven addiglan
 „ mig az te szerelmefeld az Jépus Chri-
 „ stus, ennél nagyobb szeret.

„ Kérlec ezen-is nagy szeretettel,
 „ hogy ne bánnyad ez dolgot, hogy ez
 „ néked szánt könyvet, előszfer idegen
 „ országi nagy Fejedelmeknac ajandékül
 „ mutattam bé. Mert ezek-is tenéked
 „ egyéb Istenfelő nemzetek Fejedelmi-
 „ vel egyetemben igen jó akaroid, és az

„ te közebb való gondvifelőid-is, ezek-
 „ nec fő Iskolájokban szoktác költségek-
 „ kel föl küldeni az néked szolgáló ando
 „ ifjakat az szent irási tanuságra. Kic
 „ között én leg-kiffebb, és aább való
 „ vagyok, de az Christus kegyelméből
 „ vagyoc, az mi vagyok.

„ Továbba Nagyságos és Kegyes
 „ Uraim, kic ez Anya szent Egyháznak
 „ Isten után gondvifelői és Daikai vat-
 „ toc, kérem alázatoffan Nagyságtokat
 „ és Kegyelmeteket, hogy nem csak az
 „ én munkámat Magyarázza jó végre
 „ *Ngtok és Krek*, hanem egyéb hasznos
 „ könyveknek ki-nyomtatásától-is bőv-
 „ séges adakozó kezeit ne vonnya meg-
 „ *Nagjtoc*, kivált-képpen, ha Isten ray-
 „ tunc könyörülven, állandó békefséget
 „ adánd.

„ Ti kegyelmeteket-is, tisztelendő
 „ Uraim, lelki Pasztoroc, és Schola me-
 „ ste-

„sterec, fölötte igen kérem azon, hogy
 „Kedk-is jó kedvel fogadgya ez köny-
 „veczkét, mellyet im ki bocsátoc bará-
 „timnac javallásfokból, és az rágalmazoc
 „ellen ez én munkámat oltalmazza ke-
 „gyelmetec. Mivel hogy azhoz nem
 „olly fzándékból fogtam, hogy az előb-
 „beni szokott énekeket ki akarnám ven-
 „ni az hiveknec kezekből, avagy hogy
 „ezeket egyebeknél ékeffebbeknec álíta-
 „nám. Mert látom hogy fő emberec ál-
 „tal, az Soltárnac nagy része meg-
 „vayon fordítva, Czeh, Német és tu-
 „lajdon nótákra a) kic közül az én tet-
 „tözéfem szerént leg-szebbec az Szegedi
 „Gergelyé, és Sztárai Mihályé, vadnac
 „Istenec hálá egyéb szép énekek-is, Mel-
 „lyekkel rakva az Debreczeni Anya szent

H 3

„ Egy-

a) Azt akarja jelenteni, hogy ő az első, a'
 ki a' Soltárokat Frantzia nótákra szabta, mert
 az előbbeni fordítások Cseh vagy Német, vagy
 tulajdon nótáikra volak készítve.

„ Egyház énekes könyve, az Bornem
 „ írta Péteré, Hufzár Gálé, és Boythe
 „ Istváné: De az egész Soltárt Magyar
 „ versekben még senki nem formálta az
 „ én tudasom szerént, látom pedig azt
 „ hogy az Dn: Scariceus b) és ez előtt
 „ meg-mondott fő emberc Psalmusi kivöl,
 „ némellyec igen paraszt versekben vad-
 „ nac foglalván: Noha még a' szent lé-
 „ lekne-is kedves a' versc szép edgye-
 „ zö vólta; a' mint meg-tettfzic az Al-
 „ phabetumnac mindenic bötün nyoltz-
 „ nyoltz verset kezd el a' 'Sidó Soltár
 „ könyvben. Az régi Magyar énekekben
 „ pedig avagy femmi egyenlö terminatioc
 „ nem voltac, avagy tiz vers-is egy-más
 „ után mind egy igében ment ki, a' hon-
 „ nan az historias énekekben, számtalan
 „ az foc *vala vala vala*, Kin az idegen
 „ nemzetec, az kic ezt láttyac, nem
 „ gyöz-

b) Ez a' Scaricza Mathé a' maga idejében leg-türhetőbb verseket irt.

„ gyöznec eleget rayta nevetni. De há-
 „ lá Istenec , ez egynehány esztendök-
 „ ben az mi emberink is a) ékesb verfe-
 „ ket szoktac irni. Példának okáért egy
 „ vers neménec meg - jobbitott módgyait
 „ irom ide :

Az első és köz mód ez:

*Lásd hozzám Ur Isten kegyelmes szemeid-
 del,*

*Nyomorúságimban vigasztaly szent lel-
 keddel,*

*Sok bosszuságimat hogy el - szenvedhessem
 jó lelki békeséggel.*

„ Másodic azon notára imez:

„ *Czuda alhatatlan,*

„ *Lám ez világ dolgában,*

H. 4

„ *Mint*

a) Itt érte talám Balafát (ez ugyan már ak-
 kor meg-holt volt) Rimait, vagy Pétzeli Ki-
 rály Imrét, 's másokat, kik között az utólszor
 nevezett, az akkori idöhöz képest szebb éneke-
 ket irt, mint mások.

- „ Mint kerek forogván
 „ Inkább minden órában
 „ Valtozik külömböz
 „ Számtalan sok but hoz
 „ Minden szempillantásban.

Harmadic azon notára, leg-szebp,

*Bozzsd meg Istenem ifjuságomnak vétjét,
 Sok bitetlenséget undok förtelmességet,
 Töröld el és ruttságát
 Minden álnokságát
 Könnyebbicz lelkem terhét.*

- „ Az Francia rythmusoc pedig fok-
 „ kal külömb formán foglaltatnac özve,
 „ és az versek nec focféle nemei vadnac.
 „ Néhol az három első rythmus egy mo-
 „ don megyen ki, de az negyedic ryth-
 „ mus végé nec, az következendő vers
 „ rythmusi felel nec meg. Illyen az 22.
 „ Sóltár, az 53. levelén, öszyeséggel az
 „ Sóltárok száz harmintz külömbözö no-
 „ ták-

„ tákra vadnac , és majd meg anni a' ver-
 „ fek nemei.

„ Annakokáért meg - gondolhattya
 „ minden , minémü nagy munkával kellett
 „ énnékem , ez hozszfú Magyar igéket az
 „ Francia apro igékből álló versekre for-
 „ mánom , holott egy syllabával sem te-
 „ hettem többet hozzá , sem a' sensustol-
 „ nem kellett el - távoznom. Mert na-
 „ gyobb gondom vólt az fundamentom-
 „ béli igaz értelemnec fordítására , hogy
 „ nem az verseknek ékesgetésére. Ha
 „ azért valaki én nálamnál modosban for-
 „ ditándja , örülöc rajta , és azt félen té-
 „ vén én - is azzal élec örömesben , az
 „ Istenec ditséretire.

„ Végezetre Atyámfiái legyetec jó
 „ egétségben , épüllyetec , vigasztaltaffa-
 „ toc meg ; egy értelemben legyetec , bé-
 „ kekségeffen lakjatoc és az szeretetnec 's
 „ az békekségnecc Istene léfzen veletec.

H 5

„ Az

„ Az Ur Jésus Christusnac kegyelme, az
 „ Isten szerelme és a' szent léleknek vé-
 „ letec való közösüléfe légyen mindnyá-
 „ jan ti veletec, Amen 1. Cor. 13. vers
 „ 12. & 13.

„ MOLNÁR ALBERT.

„ *Az Christus beszéde lakozzéc ti ben-
 „ netec bövséggel minden bölcseséggel: ta-
 „ nitván és intvén egymást, ti magatoc
 „ között Psalmusokkal dicséretekkel, és lelki
 „ énekekkel, nagy kedvel énekelvén az ti szi-
 „ veitekben az Urnac. Colos. 3. v. 16.*

Minden lélek dicsérje az Istent.
 Pálm. 150.

MÉLT. B. ID. RÁDAY GEDEON ÚR
 Könyv-Gyűjtményéből.

Az orthographia az akkorihoz van alkal-
 maztatva, és minden már most szokásból ki-
 mentt szófások Neme is meg-hagyattattak.

II.

II.

EGGY VÉN EMBERRŐL.

Mese, Gellertet követve.

Nagy történeteket éneklek, 's olly öreg em-
bert,

A' ki kilentzvenfzer ért már aratást: Nofza ké-
fzítés

Calliope lauruft, kézfítés kofzorúkat efzemnek,
Mert ha Boroftyánt most nem fog érdemleni
munkám,

Énekeket ezután elmém nem fog foza szólni.

Irjon más borról, irjon más a' fzerelemről,
Nékiek engedem én a' bornak 's a' fzerelemnek
Nyájas énekeit; énnékem Énekem a' Vén.

Hartzakat irjon más, 's fel-dúltt varak pora
hamvát,

'S örökösítse nevét illy szörnyű versei által.
Hallgatok illyekről: leffz nékem énekem a' Vén.

Oh! Hír név hafs-el a' leg-későbbi időkre,
Hafs-el, hadd vegyenek jó példát mások - is
ebből.

Hall-

Halljátok-meg idők, értsétek-meg Maradékok:
Ezt a' nagy hírű férfit Anya szülte világra,
Élt, — meg-házafodott, — lett számos gyer-
meke, — meg-hólt.

Már híres munkám végzém. Tapfolyatok
a' kik

Tükörként veszitek magatoknak érdemes éltét;
Rólatok-is, ha élni fogok, illy verseket írok.

B. Id. RÁDAY GEDEON.

III.

A' NE - FELEJTS. *)

A mott, a' tsendes völgy ölében
 Hol zúgva görg a' víz-követs,
 A' parton lengett a' fővenyben
 Egy Ne-felejts.

Ah! benne a' mint rám mosolyga
 Laurámnak láttam kék szemét;
 A' harmat éppen rá hullatta
 Gyenge tejét.

Két tsöppet láttam, mint remegtek
 Oh kedves képzet! szép ölén;
 Egymásba végre mint peregtek
 Sík levelén.

Ezt,

*) Egy parányi, igen világos-kék színű virág, többnyire a' patakok szélein nő. Németül Vergiefs mein nichtnak hívják.

Ezt, Laura! néked hogy le-törtém
 Sohajtva mondtam: *Ne-felejts!*
 Ah, minden a' te szíved nékem;
 El ne-felejts.

VERSEGI.

IV.

A' BORISKA KÉPE ALÁ.

Gyenge rózsák, tavasz, két ajakotskáján,
 Fejér hó, tsiga-vér laknak két ortzáján.
 Szemében hóditó tüzek játszodoznak,
 Melyjén a' repdeső Grátziák lakoznak.
 Jó Mester! Ifjúság' egy képét gondoltad,
 'S nem tudván, ama szép Boriskát rajzoltad.

ARANKA.

V.

V.

BARÁTSÁG' TÜKÖRE.

Bóldog korodba', látod,
 Igen sok a' barátod.
 Szorúltt korodba', látod,
 Igen kevés barátod.
 Ki úgy nevez ma, látod,
 Koránt fe' mind barátod.
 Ki rád mosolyga, látod,
 Gyakorta nem barátod.
 Bor közt akadt barátod,
 Borod' barátja, látod.
 Ki el-felejte, látod,
 Nem vólt igaz barátod.
 Hóltig szeretne, látod,
 Ha vólna hív barátod.
 E' tükörötske, látod,
 Tanít, ki hát-barátod,
 Szorúltt korodba' látod,
 Ha vólt igaz barátod.

Ki minden ügybe', látod,
Meg - áll, az ám barátod.
Az illy igaz barátod'
Betsüld örökre, látod.

D. FÖLDI.

VI.

A' CZENCZIM SZÁJA.

JANUS SECUNDUSBÓL. *)

Miskóltz, Martiusban, 1788.

Mint a' harmatozó Hajnal' nedvébe föröfztött
Rózfa, mikor büfzkén nyitja piros kebelét,
Olyan az én kegyes Czenczim szátskája, mi-
dön még

Ejjeli tsókomnak nedvivel ázva ragyog.

Álla pedig 's ortzája fejr: nem tartja külö-
ben

A' ki-fakadtt pipatsot gyenge kezébe' Lili.
Igy zsendül a' nyár elején a' kerti tseresznye,
Áginak hófzínü ritka virági között.

Angyalom! ah mért kell töled haza tsúfzni, mi-
dön te

Rám

*) Janus Secundus Hagienfis fzül. 1511. meg-
hólt 1536. Ritkán találtathatók lévén Versei,
azt tartom hogy Olvasóim meg-köfzönik ki-
mondhatatlan szépségü Deák darabjának ide té-
telét. Im ez az:

II. Kötet.

I

Rám a' leg-forróbb tsókokat hintegeted!
 Ó tartsd-meg kérlek szátskádnak mostani színét,
 Míglen az alkonyodott éjtszaka vissza-ho-
 zand.

Jaj! de ha majd addig másnak fzedi tsókjait
 ajkad,

Ortzánnak halvány színire fesse magát.

RAJNIS Úrnak az a' még jegyzése
 hogy a' h. beü a' szók elj'n nem ejtő-
 dik olly keményen, mint a' szóknak kö-
 ze-

Qualem purpureo diffundit mane ruborem
 Quæ rosâ nocturnis roribus immaduit.
 Matutina rubent Dominæ sic oscula nostræ
 Basiolis longa nocte rigata meis.
 Quæ circum facies niveo candore coronat,
 Virginis ut violam cum tenet alba manus.
 Tale novum feris cerasum sub floribus ardet,
 Æstatemque & ver cum simul arbor habet.
 Me miserum! quare dum flagrantissima jungis
 Oscula, de thalamo cogor abire tuo!
 O saltem labris ferva hunc formosa ruborem,
 Dum tibi me referet noctis opaca quies.
 Si tamen interea cujusquam basia carpent,
 Illa meis fiant pallidiora genis.

zepette, nékem igaznak tetszik; 's én ezt bátran veszem szeltében vocalis helyjett, noha látom, hogy fokban, nevezetesen Révai is, kézzebbek küszködni akár melly fáradttsággal, mint hogy az előtte álló rövid máffal-hangzó benne meg-akadjon. Nékem úgy látszik, és talám makats meg-általkodás nélkül látom ezt annak, hogy könnyebben fzenvedhetem-el, a' *tsókokat hintegetedben* az első dactylus meg-akadását, mint azt a' lágy hangzatot, a' mely a' *töled baza tsúszniban* fordul-elő a' *töled* végében.

És ezt az érzésemet nagyon igazolja a' Görögök példája, kik ezt betűjöknek rendébe sem írták, és talám tsak a' Θ , χ , ϕ és ϵ betűkben mondotiák érthető hanggal; sőt a' Rómaiaké is, kiknek maradékai, a' mostani Olaszok, azt c nélkül egészen el-hallgatják, és a' kikről, hanemha Catullu nak Epigramm-jából tudnám hogy egy Arrius nevezetű Pe-

dánt a' *Commodát Ehommodának* az *insidiást* *hinsidiás*-nak mondani szebbnek tartotta, azt merném állítani, hogy le-írták ugyan, de vagy éppen nem, vagy igen gyengén mondták - ki.

KAZINCZY.

VII.

ABELÁRD
 UTÓLSÓ SZAVAI
 HELOÍZHOZ,
 A' Német Original után.

Oda van reményünk, oda! szívem fele!
 Gyászos fájdalommal vagyon Lelkem tele!
 Kedves Heloízom, a' kivel éltemet
 Osztottam, maradj-el! 's felejtsd-el Neve-
 met!

Hogy egymással éljünk nem akarják Egek!
 Repdesnek előttünk fok ezer fellegek!
 Tsak azt kérem tőled, hogy a' sáppadtt halál
 Ha reám régi hív barátodra talál:
 Ejts ha tsak egy könnyet érettem szemedből!
 'S botsáfs egy fohajtást el-szorútt mellyed-
 ből.

Gy. TSÉPÁNY ISTVÁN.

VIII.

V I S Z O N T

A

H E L O I Z É

Abelárdhoz.

Jöjj kedves Abelárd! ki egy Hívem valái,
 Siefs! Mert felettem áll a' hideg halál,
 A' mikor el-vesztem eleven szívemet,
 Te zárd-bé fényjétől meg-fosztott szeme-
 met!

Oh Egek! láfsátok mint gyötrödöm belől,
 Te pedig Abelárd légy erős más felől!
 Szerelem! szerelem! Erzékenyek töre!
 Te lettél gyilkosom! Nem láttam előre.

Gy. TSÉPÁNY ISTVÁN.

IX.

IX.

P H Y L L I S
D E M O P H O O N H O Z.

Töredékek. — Ovidiusból.

Érted magamat gyakran tsalogattam : az
Auster'

Mord fzele képzeltem most veri vissza hajód'.
Szidtam Atyád', mért hogy nem akarna botsá-
tani - vissza ,

És nem is ő vala tám el-maradáfod' oka.
Néha pedig féltem ne hogy a' Hebrusban evez-
vén

Aetai fajkáddal szöke vizébe merülj.
Gyakran egészséget kértem vala néked az Égtől ;
Ó hitetlen, 's tömjént hint vala tüzre kezem.
Ha ki-derült az idő, 's kellő fúvalmok eredtek,
Most, ha tsak, (így szóllék) nem beteg,
útnak ered.

'S a' mi tsak útafokat hátrál, mind egybe ko-
holca

Phyllifed ; elmés vólt ok keresésre fejem.

És nem jössz tsak-ugyan.

Demophoon szavadat lepleddel szélnek eresztéd:
Tsalfa szavad; lepled rátz ki-kötőre nem
ér.

Ennyi fok Istenség ha bosszút állana rajtad,
Mondsz miként turnél-el magad annyi tsa-
párt?

'S még víz-fúrta hajód' igazítani hagytam
efzetlen
Hogy meg-erősítném, melly ide hagyna,
fzered'.

És evezőket adék, kikkel szaladásnak erednél,
Szívemen ah önnön fegyverem ejte sebet!
Úgy de hívék a' mézes igékkal tellyes ajaknak,
Úgy de hívék a' nem-fényjinek: égben
ered.

Úgy de hívék a' könnyek, ez is tsalogatni ta-
nult már!

Es a' merre hagyod hömpölyög arra felé. . .

Most vártam, mivel úgy' tettzett vagyon érde-
mem arra,

Allapos a' meg-tett érdem okozta remény.
Nagy dolog egy könnyen hihető lyányt tsalni!
's az illyen

Szívvél hív fzeretöt kell vala nyerni nekem.

Eggy

Eggy buzgó Szeretőt tsaltál, 's eggy gyenge Le-
ányzót!

Törni ditséretefebb Tettre ne hāgyjon az Ég!
És Eleidhez Athenának közepére tegyék-ki

Képed', Atyád fényes tettivel álljon-elő.
Majd mikor olvafsák Scyront, 's a' durva Pro-
cristest

Vele Sinist, és azt, a' kinek Atyja, Bika;
Földre rogyott Thébát, 's a' két testüek' el-
estét,

Végre pokolba miképp tört-be Barátja
miatt;

Erre következéél Te, 's legyen képedre fel-
írva:

EGGY SZERETŐT TSALT - MEG,
MELLY BE - FOGADTA VALA.

Annyi vifelt nagy tetteiből Theseusnak eszed-
ben

Éppen az el-hagyatott Crétai Lyányka
maradt.

Eggyet véte tsupán, 's te tsupán azon egybe'
fzerettél,

Hitlen! örökséged puzta hibája leve.....

A' képed, hogy el-indúltál, még most is előt-
tem,

A' mikor e' partról vízre sietne hajód :
 Altöleléd Szeretőd és árva nyakába borulván
 Szájad ezer forró tsókokat ofzta neki.
 Könyjeidet könyjembe meréd elegyíteni 's pa-
 nafzra

Kelni, hogy a' kellő fzel tsalogatja hajód.
 'S tölem el-indulván végképp' e' szókra fakadni :
 PHYLLIS VARJ KEVESET DEMO-
 PHOONOD UTÁN.

Varjalak, a' ki talám itt hagytad örökre ha-
 jóddal

Földemet, el-vonván tölem örökre magad'.
 Még is várlak azért, jere bár későre, 's időt
 fogsz

Véteni, más valamelly tsorba nem éri hited'.
 Jaj! mire vágyakodom! tám más feleségnek
 adád - el

Szívedet, és tartósbb új fzerelemre hajólsz.
 Phyllis azóltától már esméretlen előtted!

Jaj, ha ki vagy? 's honnan? tám tudakoz-
 ni fogod.

A' ki neked hoffzas tévelygéseknek utánna
 Demophoon fzállást 's Szitoni partot a-
 dék.

A' ki határozatlan birodalmim' néked ajánlám,
 Kormányját egyedül tartani gyenge nemem.

Merre

Merre fagyos Rhodope Hémuftól fogva ki-terjed,

'S merre habos Hebrus Pontus öblébe merül.

A' ki neked hagytam fel-fedni szemérmem előfzör,

A' ki fel-óldoztad tsalfa kezeddél övem'.

Tifiphone volt a' nyoszolyóm azon öfzve-kelésben

'S a' komor éji Madár bús huhogásra fakadt.

'S ha mi vitorlákat meffzéről jöni tekintek

Ó lehet, Isteneim visszavezerlik! egyem.

A' tengerbe futok, 's tsak alig tartóztat az örvény,

Hol mozogó vízzel partot öblítget az ügy. Erre közelgetvén mind inkább bádjadok, el-hül

Vérem, — el-ájulván Lyányim ölébe rogyom.

Itt vagyon egy bóltként görbültt öböl, ennek az egyik

Szarva merőn fel-nyúltt bértzeit égbe vífzi.

Innen akartam alá hibbantani testem' az ügybe

'S ezt, mivel itt szántál hagynia, végbe, vífzem.

Teste-

Testemet a' tenger temetetlen Athenai partra
 Vesse-ki; 's hülts tetemim' fzinéd' elébe
 vigye.

Phylli, nem így kellett jönöd! — bar szívvel
 az értzet

'S a' gyémántot előzd, önn' magad erre
 fakadsz.

Ollykor élő méreggel ohajtom el-óltani kínom',
 Néha megint által-gondolom-ütni magam'.
 Néha nyakam', mért hogy hitlen kezeidnek
 ölelni

Hagytam előbb, törrel fojtani kedvem akad.
 El-van szánva: halál pótolja-ki gyenge fzemér-
 mem,

Választása pedig nem fok időbe telend.
 Téged, vesztem' okát, gyászos síromra fel-ír-
 nak,

Illyen igék fogják adnia tettetted elő.

**VENDÉG DEMOPHOON PHYLLIST, KI
 SZERETTE, MEG-ÖLTE:
 Ő MUNKÁLTA, TSUPÁN ESZKÖZE
 LÉVE MAGA.**

Újhelyi
DAYKA GÁBOR.

X.

X.

AZ EL-KÉSŐDÖTT LEÁNY.

GRÓF STOLBERG
SZERÉNT.

Kassa körül, Octobr. 8dik 1788.

A' Nap le- száll,
'S fényje homály
Ködjévé vál;
'S most nem mutat
A' hórd utat.

Kemény a' tél;
'S a' zúzos szél
Gyors szárnyra kél;
'S félelmefen
Rettent minden.

Legény, Lyánykád
Sírva kiá't,
Szorítsd hozzád,

Nézd,

Nézd , mint remeg ;
Jer' tsókold - meg.

Igy tipegvén ,
Kedves Legény ,
Nem félek én ,
Tsak , Szerelem !
Te légy velem.

KAZINCZY.

XI.

KAZINCI ANDRÁS *)

M Á T K Á J Á H O Z

ÖDÖNFFI VINNAI ERZSÉBETHEZ.

1685ben.

(tulajdon kéz - írása fzerént.)

Isten minden jókkal mint mezött vi-
rággal édes Szívem áldjon meg.

Kedveffen sétálván jut ezemben egi né **V**,
Mely búm Tengerébül vég partra
járó rév,

Az eméztő tűznek lángja fintsen oly hév.,
Mint az egibe kötött távol lévő két Szív.

Az

*) Péternek Makay Katától született egyetlen
fia. Minekutánna az Atyja *Bátori So-
fiának* és Páter *Kífs Imrének* közbe - vetésére éle-
tét pénz büntetéffel 's Vallásának meg - változta-
tásával mentette - meg, tanulását Káfsán és Nagy-
Szom-

Az midőn vidámon Phoebus fel-támadn -- **I**
 Sötétes homályból kezd ki vetkezödni,
 Ki indulék egikor búmat feleiteni
 Keserves könivektül szemem enihiteni.

Zephyrus köszönte sz'p szellövel áldvá -- **N**
 Melynek Favonius tárfa meg-szollitván,
 Ne keseregi anyit el-hagyott Violán,
 Juthatz oly Tavaizra szakaszthatod szálán.

Indulék tovabra zöld erdőre érvé ----- **N**
 Mely szép madar szokkal ugjan zengedezvé
 Kitől szomorodott szívem örvendezvé
 'S egész tagiaimban uulást érezvé.

Nyughatattlan fok gond midőn már el-múln **A**
 Zokogó bús szívem örömmel változna,
 Gyászos öltözetem piros színre jutna
 Tekinték hirtelen száraz fa gallyára.

Csen-

Szombathon a' Jezsuiták alatt folytatta: de Sógora Tuffay Márton által Nagy-Szombathról ellopattatván, előbbi Vallására vissza-tért, 's ezt az Ödönffi Vinnay Erzsébetet el-vette. Ki által Dánielt, nekem nagy Atyámat nemzé. — Zemplény Vármegyének Kapitányja, Ungvárnak pedig Vice-Ispánja lett.

Csendefen egi Árva Gerlitze dúdoln ---- **I,**
 Tarsátúl fosztatott meg - vigasztalódní,
 Nem akar, mert jai ! mást nem tudhat esmérni
 Végre kezd ily szókra jajja közt fakadni.

Imé mostan tehecz példájul elődb - - - - - **E**
 Keferves formajat veheted eszedbe,
 Zugo méhetskenek vagjon édes meze;
 Vízont fulánkja közt reitetett el-mérge.

Az mehnek példaja jó Szerelem rad fe - **R,**
 Gyülségnek fagja neha meg-tsip mint
 dér,
 Hogy ha vigasztalo tarsod mezire tér,
 Kivand téréfere legyen Isten vezér.

Nem ketlem levelek egymás előtt kedve -- **S,**
 Mezfünnen jövése igen szerelmetes
 Kezeknek fogáfok oiy gyönyöröséges,
 Nem hízem rajfsolni ki tudna Apelles.

Diannát haladgya maga vifelés - - - - - **E**
 Meg-gyözi Helenat szép ekes termete,
 Bator Minervae kegyes tekintete,
 Szerelmes Vénufe lángal égő szive.

Repülő nyilaknál mi lehet febeffe. - - - - **B**
 Szörnyü villámásnál szem előtt fényeffeb
 Meg-is gyorfaságbúl ket szív gyözedelmesb
 Egymást gondolattal láttyák hirteleneb.

Az Parnassus hegyén Musaknak fereg - - **E**
 Szarnyas Pegafusztúl postán izenete,
 Ha jut Apollonak kiknek Fejedelme,
 Ki ki Hárfáiával tisztelevén zengene,

Siefsünk mi ketten Poétának titká - - - - **T**
 Magyarazvan nyerjük el - Laureáját,
 Ha versnek fejetül nézed vérs határát,
 Vers vegin talalod szívetül lütt nyilát.

Az versek elein Poëta vig kedvé - - - - **T**
 Akarvan jelentni rajszolya ki nevét,
 Melyet szerelmének regolta meg-ígért,
 'S Isten ez két szívet aldgya szent nevéiert.

MIDön szIV szIVetVL Vglan Is eL VaLVán,
 Magos kü sziklakon szerelmét el-hagyván,
 Árva Gerlitzevel szaraz ágra szalvan,
 Meg-írt esztendőben így kesereg sirvan.

Énekli Poëta m. pr.
 K I.

K I V U L R Ö L.

Szárnját le-eresztő Gerlitzze madárnak,
 Szerelmem kerttyében viritott rósának,
 Nemzetes Vinnai Érsébeth Afzonynak,
 Sziveffen adásék levelem magának.

Vinna Vá.ában.

XII.

UGYAN - Ö HOZZÁ.

(1 6 8 5.)

Betsülettel való kézsz szolgálatomat,
 Hozzád szeretettel jó indulatomat,
 Szívem fzerént való szép ajánláfomat
 Ved tüllem fziveffen néked kívánt jokat.

Es hogy az Ur Isten tégedet meg-aldgyon,
 Szerelmes fzüléid örömere taftson
 Fris 's-hofzfszu elteddel engem vigasztallyon
 Kivánom 's-ohajtom kedves hités Tárfom.

Távulkán létemben mofolygó ajakid,
 Ha jutnak ezemben gyönyörű szavaid,
 Tsak el-keferítnek fzerelmes beszédid,
 Oh Uram ad érnem ennek is már végét!

Kedves Afzonyomat köszöntsed én szómmal,
 Had ditsekedheffem parantsolattyával,
 Kit véghez viheffek nem tsak iráfommal
 Hanem alázatos faradozáfimmal.

Az két Árva fünek édes Gyámolának,
 Ajánlak fzerelmem mi Vigafsztalónknak,
 Tartsad ez verfeim ferkengető szóknak
 'S el-felejthetetlen Memorialednak.

* * *

Iram levelem Bartffa városában,
 Az ezer hat szaz nyoltzvan ötödikban,
 Martius hava hufzadik napjában,
 Ajánlván magat szívedben holtiglan,

KAZINCI ANDRÁS m. pr.

KI-

K I V Ü L R Ö L.

A z Nemessi kertben viritott Rósának
Nemzetes Vinnai Ersébeth Afzornak
Töllem el-jedzetett szerelmes Mátkámnak
Adafsék tietve kezéhez magának.

Vinna Várában.

XIII.

S K I Z Z E K *)

A' VOLTAIRE ÉLETÉBŐL.

MARIE FRANCOIS AROUET,
 Parisban 1694ben. Novembernek
 14dikén született. — Az Atyja Con-
 siliarius 's' a' Királyi Kints-tárnak egyik
 Tisztje va'a. — Ki-mutatta még zsendü-
 lö ifjúságában mi fogna lenni, 's már ti-
 zenhárom esztendő's korában versei által
Ninon de Lenclosnak nem csak esméret-
 tségébe jutott, hanem tőle két ezer Fran-
 zia livra ajándékot is nyert: de elméfsé-
 gével együtt annak a' zabolátban pajkos-
 ság-

*) Azt az elő-rajzolatot, midőn még csak
 krétával jegyzi meg a' ki-feszített váznan a'
 Festő a' fő, kar, kéz 's más részek' határ-li-
 neájt, Skizznek nevezik.

ságnak is fok szikráit jelengette, a' mellyel az-után olly fokakat meg botránkoztatott. Pater le Jay, egy Jézuisa Professor a' Nagy Lajos Oskolájában, prophetai lélekkel jövendölte-meg egykor, midőn ez néki még tanítványa volt, hogy idővel Vezérje lesz a' Keresztyén Vallás el-lenségeinek; 's Voltaire fokkal hívebb tisztelője vala a' szegény *Le-Fayne*nek mintsem hogy hazugságban hagyva volna maradni jövendölését. — — 1713-ban *Marquis de Chateneut*-öt késérte Holandiába. Ott *Dü-Noyer* Ur Kis-Affzonyába belé szerezett, 's el-tiltatván a' háztól, arra akarta venni kedvesét, hogy őt özzön ferjfi ruhába, 's véle szökjön el. Szándékok el-árúztatott, 's a' *Marquis* őt *Verfaill*ba küdé-viffza, még pedig raudelést tévén ott, hogy többé viffza se erefsz-tessek.

Már meg-jelent *Oedipusa* midőn az akkori Frantzia Országai Regens élen va-

laki az ő neve alatt egy motskos írást
 botsátott - ki. Hirtelenkedett az azt vis-
 géló ítélő - szék 's a' gyanúba vett ártat-
 lan Voltairé egynéhány hónapokig — üle
 a' Bastillban. Nem fokára ki - sült hogy
La Grange koholta azt, 's Voltaire sza-
 badon ereztetett. Azonban a' Bastille a'
 leve Voltairnek, a' mik az Admetus le-
 gelőji Apollónak. Itt fogott a' Henriás
 írásához; 's mivel sem tentája, sem pa-
 pirosa nem vót, könyv nélkül tanúlta-
 meg tulajdon verseit. Tsak-hamar az után
 hogy a' Bastillból ki-szabadúlt boffzúságá-
 ban 's szégyenletében Angliába ment ál-
 tal, és ott adta - ki azt leg - először
 1723ban, 's elibe egyy Anglus nyelven
 írtt ajánló levelet tett az Angliai Király-
 néhoz. — Ez vala az a' munkája, a'
 mellynek el-hírefedését köszönheti, 's ta-
 lám éppen ezen okból-is kedvelte ezt
 egyéb írásai felett. „ *Tivot* Barátom,
 (ezt írja egyik Levelében) a' Henriadot
 olvasva feftette - le magát. Ha ennek a'

Más-

Mását meg-kaphatom, úgy a' Barátom és a' szeretőm (*ma Maitresse*) egy rá-mában fognak függeni szobámban.

A' Henriád ki-adása után Philosophiai tárgyakra adta magát. *Lockot* követte a' *Metaphyfica* labyrinthusaiban, azután pedig zabolára vetvén heves képzelődését, néki feküdt a' *Newton* izzasztó *Calculus*-sainak. Nem fokára olly érthetőleg adta-elő az ő *Sytem*áját hogy azt az *Affzonyi* Nem is meg-foghatta. — Tetfzett az az *Anglusok*nak, hogy az ő *Philosophusok*at egy *Frantzia* nem tsak tanulni nem restelli, hanem *Anyai nyelvére* is fordítja 's *Voltaire* olly betsülettel fogadtatott *Londonban*, a' mellyel ő előtte egy *Idegen* sem ditsekedhetett. — De *Voltaire* tsak-ugyan haza kívánkozott, 's el-hagyta *Londont*.

Ekkor kezdék a' *Frantziák* látni mit bírnak *Voltaire*ban; 's *Voltaire* el-is kö-

vetett mindent hogy hazafi - tárfainak be-
tsületeket újabb okokkal érdemelje. Paris-
ban adta ki az Anglusokról szóló Leve-
leit, mellyekben ennek a' különös Nem-
zetnek erköltseit, szokásait, Religióját,
's Igazgatásbeli alkotmányát mesteri kéz-
zel felfi; Párisban adta-ki *Brutus* is, egy-
olly szomorú Játékot a' melly egyenesen
arra tzelozott hogy Anglusoknak tetsék;
Párisban *Mariannét* és egyéb apró da-
rabjait.

Marquise du Chatelet, egy igen ta-
nultt Frantzia Affzonyság el - hagyta a'
Leibnitz Theodicaáját 's egyéb áimodozá-
sait, magához kérte *Voltairt*, 's tanítvány
barátnéjává lévén, *Lockot* és annyi Geome-
triát tanult hogy *Newtonnak* abstracta Cal-
culatióit is érthesse. Sőt olly fáradhatat-
lan vala benne, hogy ezt a' Tudományt
a' fija számára egy rövid Systemába szo-
rította.

Cirey

Cirey vala az a' bódog hely, a' hol Voltaire kedves Barátnéjával együtt tanult és dolgozott. Itt írta ő *Alzirt*, *Zayrt*, *Meropét*, *Semiramist*, *Catilinát*, *Eleétrát*, *Orestest* és azt, a' mit közönséges *Történetek próbájának* nevezett.

Ennyi érdem nem maradhatott jutalom nélkül. A' Frantzia Akademia őt Tagul vette-fel; XVdik Lajos pedig Királyi Komornyiksággal 's Frantzia Ország Historiographusának Nevezetével tiszteltette-meg.

De mi vala a' Versailli Udvar fényesége a' bódog Cirey kedves nyugalomához képest az érzékeny Voltaire előtt? — El-hagyta ő Páist, 's vissza tért szeretett Barátnéja karjai közzé, kitől a' halál 1749ben el-szakasztotta. Voltairnak öfve-kellett szedni minden erejét, minden Apathiáját ennek a' tsapásnak el-viseelésére. Nem maradhatott tovább itt, 's el-fogad-

fogadván a' Prusz Király hívását 1750ben
 Berlinbe ment. A' Király néki 7000. tal-
 lér fizetést rendelt, meg-ajándékozta a'
 Komornyiki arany kóltsal és az *Ordre*
pour le Merite keresztyével, 's egyéb eránt
 is annyi le-eresztkedést, annyi barátságot
 mutatott eránta nyilván, hogy azt az Au-
 gustus Udvarában nagy tekintetben éltt
 Virgius 's Horatzius is irigyelhette vól-
 na. De éppen ez a' hirtelen ugrás szegte
 nyakát. Néki nem vólt elég a' — ke-
 reszt, a' — komornyiki kólts, a' 7000.
 tallér; ő egyszersmind a' Berlini Akade-
 mia Præfességére is vágyott. Abban a'
 székben ekkor *Maupertuis* Úr ült, a' mos-
 tani század első rendő Mathematicusainak
 egyike. Nem vala tehát más mód azt
 el-nyerni, hanemha azt annak meg-muta-
 tásával fogná ki-üríteni hogy *Maupertuis*
 reá érdemetlen. — Akkor *Maupertuis* és
 Franekeri Prof. *König* közt egy tsúf per
 folyt. M. . . egy munkát ada - ki, 'a'
Mozgásnak és Nyugvásnak Metaphysicai kút-
 fő-

főből merített Törvényeiről. Ezt König a' ki a' Berlini Akademiának Tagjává a' Maup. . . elő-fegyelése által lett, deákra fordította; De egyszersmind azt állította, hogy ez a' találmány a' Leibnitzé. — M. . . ok adásra vonta Königet. — K. . . fok idő múlva válaszolt, de levelébe zárt egy Leibnitzénak állított levelet, mellyről azt állította, hogy azt Henzitől kapta volna, kinek a' köz-társaság ellen el-követett vétkéért Bernában el-ütötték a' fejét. — Maup. . . . nem nyugodott-meg ezen a' gyanús levelen, annyival inkább mivel az Leibnitznak ki-adott irásaiban nem találta-tott, 's a' Helvetziában mulató Frantzia Residentt Marquis Paulmi-t kérte, hogy a' Henzi hátra maradott Irásait hanyaffa-fel, 's nézesse-meg ha a' kérdésben forgó Levél Originalifa azok közt vagyon é? De maga Friedrich is belé avatta magát a' dologba, 's írt a' Berni Tanátsnak, hogy rendeljen oly Deputatiót, a' ki Bas-selben, (hol az a' Hermann lakott, a' ki-
nek

nek a' *König* állítása fzerént Leibnitz a' tudva lévő levelet írta) a' dolognak végére járjon. — Hafzontalan volt minden igyekezet. Sem a' *Henzi*, sem a' *Hermann* papiroffai közt nem lehetett a' vélnek nyomába akadai, 's a' Berlíni Akademia végre 1752ben April. 13dikán azt ítélte, hogy Prof. *König* áll bizonytságot hozott e.ő.

Voltaire a' Királynak kérése 's el-tiltása ellen ki-szállott Maup... ellen, 's alattomban egynehány motskos írásokat botsátott - ki. A' Király feleletre vont a' miattok Voltairt. Ez tagadott mindent. Végre elő-hívattatott a' kéz.-íást titkon le-máfoltt Iró-deák, sőt elő-hozták a' Nyomtató Műhelyből az eredtit-is. — A' Király parantsolatot adott - ki, hogy a' Maupertuis ellen írt motskos munka, mint Pasquillus, a' Berlín útizán hohéri kezek által égetteffen-meg; 's ez véghez-is ment 1752ben. De itt még nem vala vége a' meg-

meg-boffzantott Király kedvetlenségének. Voltaire a' Keresztet és a' Komornyikóltst ezzel a' versfetskévei küldötte-vissza az Udvarhoz :

Je les recus avec tendresse,
Je Vous les rends avec douleur:
Comme un Amant dans sa fureur
Rend le Portrait de sa Maitresse.

„ El-ragadtatott örömmel vettem azt
„ Tőled, 's imé sírva adom vissza: Igy
„ adja - vissza a' meg-vetett Szerető mér-
„ ges el-keferedésében kedvesének képet-
„ séjét. „ — A' nemes gondolkozású
Friedrich nem fokára mind a' kóltst mind
a' Keresztet vissza - adatta néki. — És
még sem szállott magába Voltaire, úgy
hogy a' Király 1753ban Martius 13dikán
meg-írta néki, hogy tetszésére hagyja a'
Tartományaiából való ki.költözködést, tsak
hogy a' keresztet, a' kóltst, fizetése
eránt vett Igéretét, és a' Király Verseit
minekelötte el-megyén, vissza-adja. — —

Látta

Látta Voltaire, hogy néki Berlinben mulatni nem tanácsos, 's azon szin alatt, hogy tsak fürdőbe megyen, Berlint végképpen el-hagyá, 's Leiptziban *Maupe-tuis*, Frankfurtban pedig *a' Király ellen* *) olly motskos írásokat írt, hogy a' Király tőle a' vissza - kívánttakat a' Frankfurti Tanátsal vissza-vétette. A' költsöt és a' kerefsztet V.... által adta azonnal, de a' Király Versei és Igérete felől azt állította hogy azon ládája, a' mellyben azok vagynak, kezénél nintsen, 's várakozást kért. De hogy azokat által-adni nem akarta, meg-tetszik onnan hogy meg-szökött, 's a' Frankfurti Tanács őt katonákkal hozattatta - vissza.

Meg - menekedvén ebbeli fogságából Helvetiába költözött; 's először *Genevában,*

*) La vic privée du Frederic Seconde Roi de Prusse. A' munka kitsíny. de teli van alacsony motskokkal.

ban, azután *Lausannban*, végre pedig *Ferneyben* fogta lakását. Itt adta-ki azt a' trágár; de ígéző szépségű munkátsháját, a' mellyel szerentséfen vetekedett az *Ariosto* kofzorújáért, a' *Pucelle d' Orleanst*, a' *Candidot*, mellyben a' Világnak minden lehető Világok felett való jóságát szabadon de igen sófan katzagja; itt a' *Vallásbeli Türedelmet*, mellyért magát *Tolerantia* Apostolának nevezte; *) a' *Philosophiai Lexicont*, és számtalan egyéb írásit. De ő nem elégedet-meg azzal hogy csak írjon; ő nagy Gazda, *Ferneynek* fel-építője, 's számtalan fok háznépeknek táplálója volt: szép jelét adván ez által hogy a' nagy elmék segítő környül-állások nélkül is fel-lépnek oda, a' hova máfok iz-zadva is hijában törekednek.

Egész

*) Példás és igen nemes tselekedete az, midőn az ártatlan *Jean Calas* familiáját nem csak a' betstélenségtől, hanem a' nyomorúságtól is meg-mentette. Lásd a' *Vallásbeli Türedelmét*.

II. Kötet.

L

Egész kötetek kellenének arra hogy egy tudományos Nestornak történeteit, a' ki XIVdik Benedek Pápával levelezett, Friedrichhel és más koronás Fejekkel is szoros esmerettségben élt, az Orosz Czárnának tömjénezéseit megnyerte, 's egész Európát bámúlására ragadva szemlélte, úgy a' mint illik, elő-adja Biographusa: nekünk legyen elég az elmondattakhoz még ollyas tudósítáfokat tenni, a' mellyből láthaffuk a' Keresztyén Hit felől — nem mit írt, hanem — mint gondolkozott. Félek hogy itt némely Zelőták engemet az elő-adót gyanúba ne végyenek; nem bánhatok tehát sem ő reájok nézve ártatlanabbúl, sem magamra nézve szemesebben, mintha a' mit ezen tikkelyről mondok Zabuesnigneek szavaival mondom, a' ki Voltairt olly véggel festettele, hogy tőle Hite-fo-fofait el-rettentse. — — „Aprilisban 1768ban (ezt mondja Zabuesnig a' 346dik lapján illy nevezetű munkájának: *Historische und Kritische Nachrich-*

richten von dem Leben u. Schriften des Herrn v. Voltaire und anderer Neuphilosophen. Augsburg. 1779.) „ egyfzer megint rá adta „ magát ez a' vén Bünös, hogy a' Pápi- „ sták húsvéti kötelefségeket bé-tölti. Min- „ denek' szemek-láttokra meg-áldozott a' „ Ferneyi Templomban, 's az áldozat után „ Tanítást tartott a' gyilkosság és tolvaj- „ kodás felől. — Kevés nappal azután „ tréfát indított belőle. — *Kedvem érkeze* „ *(úgymond) a' Templomba menni, 's hát* „ *terítve az asztal, mellé állék mint a' töb-* „ *biek, 's egygy harapás kenyeret kaptam én* „ *is, 's éppen nem mondbatom, hogy tőle* „ *rosszúl lettem volna.*

Az Annecyj-i Püspök, kinek Megyé-
jében feküdt *Ferney*, meg-örült a' *Voltaire*
re meg-térésének, de egyfzersmind meg-
illetődve írt néki, 's ki-mutatta azokat
az eszközöket, a' mellyekkel nékie élni
kellene, minthogy a' *Jelen-vóltak* ezen
lépés-én is inkább meg-botránkoztak, mint

épütek. Meg-feddette ezen selyül azon mérészsége miatt, hogy a' Templomban tanítani bátorkodott. De erre Voltaire úgy felelt, mintha a' Püspök Levelét nem értené, 's azt állította, hogy néki mint Földes-Úrnak, a' Frantzia szokás szerint, a' maga alatt valóinak a' Communio alkalmazásával Tanítást tartani szabad volt.

— — A' Püspök ismét írt néki, 's Voltaire is a' Püspöknek, 's ez a' dolog egész esztendeig vonódott, a' midőn Voltaire fel-tette, hogy meg-térésének újjabb és világosabb jeleit adja. *Zabuesnig* azt gyanítja hogy ezen lépésre gyengélkedő egészsége-is emlékeztette. De nézzük az erről kött Irományókat.

A' Ferneyi Plebánusnak meg-küldött Jelentés.

FRANCOIS MARIE DE VOLTAIRE,
Királyi Komornyik, 's Ferney, To-
urney 's más Helységek' Földes Ura, 76.
esztendő, gyengélkedő egészségü; — mi-
nek-

nekutánna az el-múltt Virág - Vasárnapján betegségét nem tekintvén, a' Templomba mászott, azon nap ólta egynehányszor hideglelési borzadáfokat érzett, mellyről Tiszt. Plebanus Urat Seborvos *Bugras* Uram ö Kelme az Ország Törvényei szerint tudósította. E' szerint mivel úgy, a' mint óhajtja, és tartozna, Jobbágyainak jó példáúl, a' Protestanfoknak pedig, a' kikkel a' Tartomány tsak nem teli van, építésekre, a' Templomban mindeneknek szemek-láttokra nem communicálnat: tehát kéri Plebánus Urat, hogy mind azt, a' mit ezen esetben a' Király Rendelése, 's a' Parlamentum hagyásai, nem külömben az itt vallott Catholica Religio parancolatjai kívánnak, tellyesítse. Eoben a' Religióban, mellyben született, és élt, akar a' beteg meg-is halni, 's jelenti hogy kész meg-tenni minden Declaratiokat, a' mellyek szükségesek lején lenek; alája veti magát mind annak, a' mi szokásban vagon, 's femminémü kötelefséget nem kí-

ván el-mellőzni. Hívja Plebánus Urat a' maga kötelefségeinek tellyesítésekre, hogy a' Beteg házánál lakó Catholikufok és Protestánfok ezen épülheffenek. Ezen declaratiót maga a' Beteg, két Tanúval együtt, tulajdon nevek alá íráfokkal erősítettek-meg; 's ennek egyy hasonló máffa a' Kastélyban tartatik-meg; az Originalis pedig egyy más Másával a' két Tanú által adatik kezéhez Plebánus Urnak, hogy ha szükségesnek ítéli, authenticáltathassék. Martiusnak 3odikán, 1769. reggeli tíz órakor.

DE VOLTAIRE.

Bigex, Vaginiére, mint Tanúk.

AU-

AUTHENTISÁLT DECLARATIO.

A' Ferneyi kastélyban, Martius 31 dikén, délután, 1769ben előttem alább írt Notarius előtt, és a' névvel meg-nevezet Tanúk előtt meg-jelent Méltóságos VOLTAIRE FERENTZ MARIA Úr, Királyi Komornyk, Tagja a' Frantzia Academiának, Ferneyi, Tournay, Pregny, és Chambesy Helységek Ura, a' ki ezen kastélyban lakozik, 's jelentette hogy *Non-notte*, hajdani Jézuita, és egy bizonyos Apátur, *Guyon* nevű, ellene vádló-íráfokkal költek-ki, a' mellyek olly motskofok éppen, mint a' melly hamis vádakkal tellyesek, és a' mellyekben említett Mélt. Voltaire Urat azzal terhelik hogy a' Catholica Szentegyháznak tartozó tisztelet meg-adásában meg-botlott. Tartozott tehát azzal az Igazságnak, tulajdon Betsületének és áhítatos gondolkozásának, hogy declarálja hogy ő a' Catholica Religiot, mellyet ezen Tartományban vallanak, tisz-

telni és követni foha meg-nem szűnt. De-
 clarália továbbá hogy ő ezen Vádolóinak
 meg-botsát; és ha valaha olly szót ejtett
 volna, a' melly ezen Tartomány Religió-
 ját, az Istent és a' Tartományt meg-kö-
 vetni kész; valamint azt is hogy az Or-
 szág törvényeinek 's a' Catholica Religió-
 nak meg-tartásában, melly az O szág tör-
 vényeivel szoroffan egygyvé van kötve, élt
 's halni is akar. Így esett ez a' meg-ne-
 vezet. kastélyban, napon, hónapban és
 esztendőben mint fellyebb, Tiszt. Áldozó-
 Páp és Exjészuita ÁDÁM ANTAL Úr-
 nak, Genevai Tartománybeli Polgár Bigex
 Simonnak, Arany mives Maugie Claudius
 Istvának, 's l' Archeveque Péter Syndi-
 cusnak, kik mindnyájan Ferneyben laknak,
 és Tanúknak kérettettek, jelen léteekben.

Signé

DE VOLTAIRE.

To-

Továbbá ugyan azon Fernéyi kastélyban, reggeli kilentz órakor Aprilisnek első napján 1769ben, a' meg-nevezett Notarius előtt, és az alább meg-írtt Tanúk jelenlétekben, megjelent az említett Mélt. Voltaire Ferentz Mária Ur, Királyi Komornyk, Tagja a' Franzia Academiának, 's Ferney, Tournay, Pregui, és Chambesy Heységeknek Ura, a' ki itten a' Ferneyi kastélyában lakozik, 's azonnal, a' mint ágyában, hol betegen fekszik, Ferneyi Plebanus Urtól a' szent Communiót el-vevé, ezen tulajdon szavait mondá:

Most immár midőn az én Istenemet számban fogom, ígérem, hogy azoknak a' kik engemet a' Királynál el-vádoltak, és a' kiknek gonosz intselkedések el-nem sült, tiszta szívűből meg-botsátok.

Ezen Declaratiója felől a' Mélt. Voltaire Ur hiteles Bizonyság-levelet kíván-

L 5

ván,

ván, azt ezen írásom által ímé adom, Ferney Plebanus Tiszt. *Gros Péter* Aldozó Pap 's Exjesuita *Antal Ádám*, 's *Bigex Simon* Uraknak, úgy *P. Claude Jozsefbnek* Gexi Klastrombel *Capucinusnak*, továbbá *Maugie István* Arany mivesnek, 's Ferney *Syndicus L' Archeveque Péternek* mint Tanúknak jelenlétekben, kik valamint Méltóságos *Voltaire* Ur is, és magam is, ezen Írást mind alá írták; — a' meg-nevezett kastélyban, órában; napon, hónapban, esztendőben, mint felyebb.

VOLTAIRE ÚRNAK VALLÁS-TÉTELE.

1769ben Aprilisnek 15dikén előttem Ferneyben lakó 's alább írtt Gex Tartománybeli Királyi Notarius *Claude Raffó* előtt, 's a' továbbat, meg nevezendő Tanúk jelenlétekben, meg-jelenének Tiszt. Plebánus *Gros Péter* Úr; úgy *L'archeveque Péter* Ferneyi *Syndicus*, *Claude Etienne Maugie* Aranymíves, *Jean Baptiste Antoin*
Wil-

Wilhelm Loucis Bugros Seb orvos, 's a' Montpellieri Királyi Academiának Tagja, Gex Tartománybeli Eskütt, Tisztel. *Pater Claude Joseph Capucinus* és *Pierre Jacquin Ferney* Oskola Mester 's a' t. a' kik azt vallották, hogy jelen va'ának midőn *Francois Marie Arouet de Voltaire* Ur, Királyi Komornyk, 's Tagja a' Frantzia Academiának, *Ferneynek* 's a' t. Birtokos Ura, ki külömben *Ferneyi* kastélyában lakozik, a' még - nevezett esztendő első napján, reggeli 9. órakor, minekelőtte a' szent Viaticummal élt volna, következő Valás tételt tett:

Allhatatosan hiszem mind azt valamit a' Catholica, Apostoli 's Római Anyaszentegyház hiszen és vall. *Hiszek* egy bárom személyű Istenben, *Atyában, Fiúban és Szentlélekben*, a' kik valósággal különböznek egymástól és még is egy természetűek, egy Istenségűek és egy hatalmúak, hiszem hogy a' második személy Emberré lett; hogy Jé-

zus

zus Christusnak neveztetik 's az emberek vált-
ságdért meg-hala. Hogy ő alkotta azt az
Anyaszenteggyházat, mellynek hatalmában
áll a' szent Irás igaz értelmét ki-mutatni.
Azokat az eretnekségeket pedig, a' mellyeket
ez a' Szenteggyház kárhoztatott és meg-ve-
tett, valamint azon hamis Magyarázatok
is, a' mellyeket arról tehetni, kárhoztatom
én - is.

Ezt az igaz és Catholica hitet, a' melly
nélkül idvezülni nem lehet, vallom és esme-
rem én az egy igaz hitnek. Esküszöm,
ígérem és kötelezem magam, hogy ezt fo-
gom vallani ennekutánna is, és az Ur Isten
malasztjával ebben halok-meg.

Erős hittel hiszem és vallom is mind-
azon czikkelyeket, a' mellyek az Apostoli hit
formájában foglaltattak (ezeket Deák nyel-
ven hallható szóval el-imádkozta) 's álli-
tom bitelesen hogy ezen Professzot minekelöt-
te

te gyónásomat meg-tettem, Tiszt. Pater József Capucinus előtt el mondtam.

Ilyetén volt a' meg-nevezett Tanúk esküvéssel bizonyított állítása, a' mellyről tölem ezek írott Documentumot kívántak, mellyet tőlök nem is tagadhattam - meg. Költ a' Ferneyi Plebanián, *Bernhard Jacob* Bérésnek, 's *l' Archeveque János* egykori Syndicusnak jelenléteiben, kik mindketten Ferneyben lakoznak, és ezen Authentificatió'n mint hívott Tanúk jelen voltak. Alól-íráfok: *Gros Plebanus. Claude Joseph, Capucinus. Pierre l' Archeveque* valóságos Syndicus. *Claude Etienne Maugie. Pierre Jacquin. Bugros, Seborvos.*

Bé-tétetett a' *Protocollumba Gexen*
15. April. 1769. Taxa 21. Sol.

DE LA CHAUT.

En

Én alább írtt Ferneyben lakozó *Claude Raffo*, Királyi Notariusza a' Gexi Tartománynak, bizonyítom, hogy én ezen Documentumokat a' magok Originálisaival mellyeket *Voltaire* Ur előmbbe adott szóról szóra öfzve hasonlítottam: mind ezt az említett Úr kivánságára. April. 15dik 1769.

R A F F Ó.

Alig vonta-ki a' beteg ágyból a' lábát *Voltaire*, 's mind ezeket a' Documentumokat, nevezetefen azt a' mellyben Vallástétele van, el-tagadta, hogy nem valók. Soha sem látott, nem-esmértt Bitangok mondják hogy azt az én számból ballották: a' gazemberck a' leg-nevettségesebb Stylussal tették azt papirostra; de szemtelenségeket tsak ugyan nem vitték annyira, hogy Nevem alá-írását annak alája fessék. — Más helytt ismét *) úgy beszéli ezt önnön maga,

*) Ezek szóról szóra Zabuesnigból vétettek a' űnak éppen végéig: Aprilisi tréfa volt.

ga, hogy lehetetlen tovább kételkedni rajta, hogy ebből a leg-szentebb dologból tsak tréfát üzött. Láfluk tulajdon szavait: *A' Ferneyi Remete rosszul vólt, 's unatkozásában soha se tudta mit csináljon. Eszébe jutott, hogy az utolsó kenetet magának bites Tanúk előtt adatja-fel, a' mint ez azon tartományban szokásban vagyon. 'S megsalá szegény magát, mint azok a' kiket Parisban Jansenistáknak hívnak. Egy Tanáts-beli személy által hozzá izent a' Ferney Plebánushoz, Gros-hoz (eggy derék kanta-ürítőhöz, a' ki addig ivott míg belé el-veszett) hogy első Aprilisban el-ne felejtсен hozzá jöni, 's öt az utolsó Kenettel kenné meg. A' Plebánus hozzá jött, 's elibe adta, hogy elébb meg-kell áldoznia, 's úgy szótán annyi olajat ad néki, a' mennyit kívánni fog. A' Beteg red állott. Aprilisnak első napján magához hozatta a' Szentséget, 's akkor a' Tanúk és egy Notarius jelenlétekben declarálta, hogy Vádlojának a' ki öt meg-buktatni akarta, de igyekezete el-nem sült, meg-*

bo-

botsát. — *Formalis Protocollatiot* tettek eránta, 's ímé úgy balhatott volna meg bizvást, mint a' szegény *Gusmán* az *Alzírban*. — A *Párisi Coujonok* azt fogják tudom mondani, hogy ez *Aprilisi tréfa* volt.

Az illyes illetlen pajkosság nem vala ujság *Voltaire*nál. 1776ban a' *Párisi Nép* felé fordulván ezzel végzi-el verseit.

Adieu, Peuple Charmant! que je ferais heureux

Si Vous daigniez combler le plus cher de mes vœux.

Dechirez le bandeau reprenez vos suffrages,

Renversez ma statue & breulez mes ouvrages,

Isten hozzád, kedves Nép! be boldog volnék, ha leg-indúlatosabb kívánságomat tellyesíteni méltóztatnál. Tépd - le
 azt

azt a' szem-köteléket, mellyet rád én kötöttem volt, vond-vízza javallásaidat; döjtsd-fel faragott képem. 's munkáimat hányd tüzre.

Huszonyóltz esztendeig tiltatván-el Párisból, végre hatalmas Barátjainak eszedezések által megnyitottotta előtte az odavaló menetel. 1778ban Februariusban tehát útnak indult, 's mintegy közepe táján bé-is ért. Soha sem fogadtatott még senki nagyobb tisztelettel mint ő. Teli volt ezen örvendetes hírrel minden új-ág levél, 's a' Frantzia Academia Deputatiót küldött ezen tisztelt Tagjának el fogadására. Hertzeg *Beauveau* vezette az egész öszve-gyültt Academiát hozzá. Mariusnak zidikén bé-ment a' kis Gyüle-be. A' folyosók 's pítvarok rakva voltak azzal a' tömött fokasággal, a' melly őt látni óhajtotta, 's azonnal el-kezdődött a' kéztapfolás mihelyt meg-jelent. A' Tagok az Antichamber ajtajáig jöttek elibe, 's meg-

kínáltak az Elöl-üléssel, melyet el-is fogadott. Akkor d' A'embert egy Elogiumot olvasott *Despreaux* felett, mellyben Voltairt véle és Racin-nal, Voltairt magasztalva, hasonlítja öfzve. Végre meg-egyeezett kéreffel kérték hogy az Elöl-ülést, melyet egyébkor nyilvánosság fozott meg-határozni, továbbá is tartsa meg; 's *Voltaire* engedett kívánságoknak.

Aprilisnak 29dikén pompás Gyülekezete vala a' Frantzia Academiának. Ekkor is elő-kellő széklet mutattak-ki nékie, 's ez a' nap arról is nevezetes, hogy itt öleltek-meg egymást Európának és Americának leg-híresebb két fijai: a' két öfz VOLTAIRE és FRANKLIN. *)

Meg je'ent az ő tiszteletére az egész színjátzóok Corpusa is. *Bellecour* tette a' kö-

*) *Benjamin Fränklin* Americában született.

köszöntést, 's *Voltaire* igen nyájafán ezt felelte nékiek: *Én ezután egyedül értetek 's bennetek fogok élni!* — — Mart. 3odikán midőn új darabját *Irenéjét* hatodszor játszották, és *Irenét* nyomban *Nanine* követte, a' *Theatrumban* *Voltaire* is jelen volt. Alig tudta magát keresztül fűrni azon a' tömött Népen, a' melly oda leg-inkább az ő látása kedvéért gyűlt; 's midőn a' lozriba bé-ért *Brizard* színjátzó hozzája ment, 's egy koronát akart fel-tenni fejére. *Voltaire* le-kapta azt, 's *bát a' nagy betsülettel meg akartok-é. (kérdé) ölni?* képzelhetetlen kedvességgel játszottatott-el a' darab. 'S alig vala vége, midőn a' kárpit hirtelen fel-rántatott, 's *Voltaire*nak faragott képe a' színen állott. A' fok színjátzó körül-vette azt, 's úgy koronáztatott-meg a' Nép örvendező fikoltozásai közt.

April. 27dikén *Alzirt* játszották. *Voltaire* is jelen volt. A' Nép az ő jelenlétét tsak a' 4dik és 5dik fel-vonás közt

vette észre, 's egyszerre el-kezdődött a' fiketítő víg lárma. Mad. Veftris egynehányszor szakasztotta félbe szavait a' Nép nagy kiáltozása miatt. *Voltairnak* fel-kelle kelni hogy maga hajtogatásai által a' zfinatot tsendesítse. — Ebben a' nagy zajban *Chevalier de Lescure* ezt az akkor írtt Versét nyújtá fel *Voltairnak*:

Ainsi chez les Incas, dans leur jours
fortunés

Les enfans du Soleil, dont nous foi-
vont l' exemple,

Aux transports les plus doux etoient
abandonnés

Lorsque de ses rayons il eclairoit
leur Temple.

„ Igy ragadtattak a' leg-hevesebb
„ örvendezésre az Inkáknál a' Napnak
„ bódog gyermekei, kiknek példájokat
„ mi most követjük, midőn Templomo-
„ kat sугárjaival töltötte-el az Istenek. „

Ezek

Ezek a' magasztalások mindazáltal nem távoztathatták-el a' közelgető halált. Májusnak vége felé sérvését kezdé fájtatni. Az Orvosok fel-tiltották őt minden gyulasztó ételtől 's italtól: de ő halála előtt kevéffel egy nap 25. finzsa fekete kávé is meg-ivott. E miatt nem alhatott. *Marschall de Richelieu* néki opiumot javaslott, sőt három dózist, hogy egymás után végye-bé, küldött-is. *Voltaire* mind a' hárommat egyszerre vette-bé, 's tőlök 36. óráig aludt. Fel-ébredtekor érzette jelen való halálát, 's béketelenkedet rajta. *) Bár

M 3

tsak

*) Hazánknak egy széles tudományú Írója azon Deák Munkájának harmadik részében, mellyel a' Naturalisták ellenvetéseire felel, (nyomt. Kacsán 1790.) azt írja hogy *Voltaire* phantasiákra sülyvedezett, átkozta magát, születését, és az Istent; -- fel-költ az ágyából, az árnyék-székre ült, bé-nyúlt a' fazékba 's ki-vévén tulajdon ganáját, azt *Tronchin* Orvosnak jelenlétében meg-ette. -- Nem vagyok olly emb-rségte-

len

tsak 24. óráig élhetnék még, úgymond. —
 Roffzúl léte hírül vitetett Abbé *Gaultier*
 Urnak; 's ez maga mellé vévén a' Szent
 Szul-

len hogy el-ne hidjem hogy Fő Tifztel. Káno-
 nok 's Apát Úr hiteles forrásból nem merítette
 ezen történet' elő-adását: de *Zabuesnig* a' 370.
 old. ezen esetről szólván, sem az Istent átko-
 zásról, sem a' -- meg-ételéről nem szól. -- Le-
 hetetlen hogy azt meg-ette volna! *Voltaire* nem
 olly nyomorgó Scriptor völt mint a' mi szegény
Kalmár Györgyünk, kinek fölöstökömje, ebédje,
 ozfonnája 's vacsorája is olajjal-meg áztatott réti
 fű völt gyakorta. Egynehány Helységnek Bir-
 tokofa lévén, *tseled* nélkül, -- 's Párisnak leg-
 első karú Lakosaitól tsak nem imádtatván, *barát*
 nélkül nem szükölködhetett úgy, hogy phanta-
 siáiban maga maradjon; -- ha pedig völt valaki
 körülte, bizonyosan nem engedtetett-meg nékie,
 hogy bűdös appetitusát tellyesítse. Gaz-ember-
 nek kiáltom én *Tronchint* ha jelen völt és a' Be-
 reget karon nem fogta. -- Az eggy általjában
 nem történhetett-meg! -- -- De légyen úgy!
 ette légyen meg szegény Beteg a' -- t, -- nem
 tsele-

Szulpiciusi Plebánust estvei 10. órakor hozzá ment, hogy utolsó pertzentéseiben az Istennek békéltesse - meg: de *Voltaire*

M. 4

egész

tselekedte-é ugyan azt ő előtte fok Chemicus? *hideg vérrel* pedig, nem *eszén kívül* a' mint *Voltaire*ről beszéltetik. -- Be kevésbé Philosophus az, a' ki ha azt tselekedte volna-is, miatta pirúlna -- A' mi az *Istent szidalmazás* tikkelyét illeti, én ugyan *Voltaire*t nem mentem, -- tudjuk melly fok pajkofságot 's istentelenséget követett-el tsak azért hogy elnépségét jobban fitogtathassa; 's a' mihez valaki egész életében hozzá szokik, azt elhevültt phantasiája könnyen juttatja emlékezetébe: de -- vallyon nem *locus communis* - é ez egy bizonyos rendű Vádlóknak? -- *Eszen* nem lévő embernek vétkes tselekedetét vétkül venni nem lehet, tudjuk. Phantasiában volt, azt beszéli *Tronchin* után az emlitett Magyar Tudós. Phantasiában pedig a' legszentebb Ember is lehet, mert a' betegség *physicalis* és nem *moralis* dolog; melly olly annyira köz -- távol légyen az alacsonyítás tőlem, -- egy Apostollal-is, mint vélem, vagy akar ki-
vel.

egész meg-határozással azt kívánta, hogy a' Papok takarodjanak, 's őt hagyják tsendesen meg halni. Így történt halála Május 30dikának éjjelén 1778ban.

A' Párisi Érsek meg-parantsolta, hogy teste szentelt temetőbe ne tétettefsék. — Május 31dikén fel-bontatott, 's balzammal meg-kenettetett. Szívét *Mons. de Villette* vette magához, 's arany szel-

vel. -- -- Szabad legyen még Laicus létemre ki-mondanom a' mit érzek: Miért hordanak-elő ilyen mondi-mondákat a' Keresztyén Vallás Bajnokjai, midőn arról az Igazságról van a' szó, a' mellynek meg-ígértetett, hogy rajta a' Pokol kapui sem fognak diadalmaskodni? Az illyetén védelmek által gyanufsá teszik mind magokat, mind azt a' Tudományt, a' melly Isteni sugallásból vette eredetét; -- mert kitsoda az a' ki az illy historiátskák felett gonosz katzagásra ne fakadjon?

KAZINCZY.

lentzébe záratta. Bélét a' Szent Szulpi-
tzius Temploma sír-ásói titkon temették-
el; egyéb tetemei pedig *Ferneybe* vitettet-
tek, holott maga készített volt nyugvó
helyet jó előre.

FRIEDRICH ugyan azon esztendő-
ben Novembernek 26dikán olvastatta-el a'
Berlini Királyi Academia Gyülekezetében
azt az *Eloge*-ot, a' mellyben ennek a'
nagy Embernek ritka tulajdonságait tellyes
érdeme szerint festi. Nevezetes czikkelye
az, a' mellyben őt *Ciceróval* hasonlítja
össze azon tekintetben, hogy mind ez,
mind amaz *nem egyben volt felette nagy.* —
Én azokat a' kik *Voltairt* közelébről
óhajják esmerni nem útasíthatom igazabb
képhez annál, a' mellyet ez a' Király éke-
sen szóllásának egész varázslásával festett.
Meg-vagyon az a' *Sanffoucy Philosophus*
Németre fordított *Írásai* között-is. —

KAZINCZY.

M 5

XIV.

XIV.

Á L O M.

U Z U T Á N.

A lom! mit kerítél szemem' tziirkalmára?
 Öröömnek ma is alig van határa! —
 El-faradtt tagaim egy Völgyben le-vetém,
 'S velem minden gondom álomba temetém.
 Közel egy tó vala ezüst színnel ékes,
 Tiszta a' feneke, 's egy keveset székes.
 Körül árnyékos fa szépen kerítette,
 Melly között vizeit gyengén ereztette. —
 Itt láttam a' ritkás fiatalok között,
 Hogy Chloém ferdéshez éppen le-vetkezett.
 És már egy ingénél egyebe nem vala,
 A' mellyet szabadon Zefir hordoz vala. —
 Szemembe mosolygott ki-nyiltt két kebele,
 Mellyet a' pihegés gyengétskén emele,
 'S figyelmetefségem úgy vonta magára,
 Hogy úntalan néztem két kerek halmára,
 Mellynek Liliomi közt a' szél kedvére.
 Játfszott, és engem tett Világ közepére.

Azon-

Azonban , míg nézem ingét is le-tenni
Készül , 's öltözetlen a' vizekbe menni ;
De jaj ! fel-ébredék , meg-lát és el-fzalad !
'S mire szemem törlöm akkorra el-halad !
Oh óh ! bár tsak én még egyfzer el-alhatnám !
Leg-alább a' Vizek tükrében láthatnám !

Gy. TSEPÁNY ISTVÁN.

XV.

EXCELLENT. COMITI
CAROLO PALFFY,
CUM MUSAS DEBRECINAS
INVISERET. 1779.

Cum nuper rigida funesta licentia mortis
Auferret DÖRIUM, *) & fatali conderet
urna

Quidquid ei mortale fuit; Themis incia rerum
Quid faceret, varios agitabat pectore motus;
Et multum errabunda prius, mox moesta recenti
Confedit DÖRÜ tumulo, dextraque recline
Fulta caput, tales lacymas gemitusque ciebat:

Quid mihi cum terris ultáo? viduata quid
heu me

Zem-

*) Jobbaházi Gróf DÖRY FERENTZ Úr halála után Zemplény Varmegyének Fő-Ispánjává Gróf PALFFY KÁROL Úr leve, 1779.

Zemplinia, & querulus Bodrog, moestisque Ti-
bifcus

Hucdum etiam remoratur aquis? libet ire vo-
lucrem

E terris, atque alta levi petere astra volutu,
Astræamque sequi Comitem, quæ præscia dudum
Faudibus evasit. terrarum orbemque reliquit.
Nam quid ego his etiam maneam regionibus aut
cur

Exilium non sponte sequar? postquam ille mea-
rum

Occubuit legum vindex. An ut omnia lato
Dissipet! excusso petulans violentia freno?
Ut fraus his sedeat rostris, aut hocce Tribunal
Occupet, eversumque meas eat impia leges.

Dixit, & excutiens sinuosam e pulvere
pallam,

Vexatamve solo vestem, jactanda per auras
Brachia tentabat, gladiumque exinde jacentem
Sustulit, & parili vibratam pondere libram.
Jam positæ haud incerta viæ, mox altior ultro
Paulatim accrescit terris, tenuesque sub auras
Evolat, atque tuos superat Zemplénia colles.

Senferunt abitem fraus & furor ater & omnis
Inferni monstrosa cohors, indeque revulsis

Posti-

Postibus, hærentes superas luctantur in auras.

Ast illam Cœli medio jam jam axe vo-
lantem

Æthereæ glomerant nubes, circumfluis ultro
Allevat & Cœli regionibus inferit Aër.

Cum speculata suas Regine THERESIA vites;
Non procul hinc, ubi nectareis Tokaj inelyta
mnstis

Visitur, æthereo findentem nubila cursu.

Vidit & agnovit, nec enim fuit hæc Dea cuiquam
Nota magis, junctapne Soror Clementia dextra.

Et quod ait meditaris] iter? Scio quod
Tibi mentem

Vulneret, & terras quæ Te nova causa perosam
Deferere impulerit, superoque accedere cœlo:
Nempè quod occubit Dörus Comes, interiturum
Fasque piunque putas. Sed quid? sterilisne Vi-
rorum

Usque adeo est nostris Hungaria cœdita sceptris?

Est mihi PÁLFFIADUM celebri de stem-
mate natus

CAROLUS, æqualis veterum virtutibus, ille
Pannonas imperio frenabit, & ille bilancem
Justitiæ æquilbrem moderabitur. Ergo futuri
Jam secura novo relegens vestigia cursu

De-

Defertas iterum turres, atque arva revise.

Palffiadum ad nomen modicum suspensa pe-
pendit

Diva Themis, veterum mox ut præclara Pa-
rentum

Facta animo recolit, pronis declivior alis
Subsidit, nivea signans vestigia planta.

Quam Regina manu prensam sociavit amico

Palffiadi nexu Veterumque ait ille Parentum

Immortale decus retinens Tibi Jura, piasque

(Doctus ab æquali justum suspendere lance)

Absque dolo leges dictabit; impia coecas

Turba Erebi sedes repetent violentia sævo,

Ore minax, cum fraude meis procul Urbibus
ibit.

Sic fatæ Justique tenax vindexque nocentum

Justitia, & placido mitis Clementia vultu

Adstitit, in Sella Comitem amplexata Curuli.

At longo resoluta metu Zemplénia Virgo

Favit, & ingeminans festos læto agmine plausus

Laurigeris placidas submitit fascibus urbes.!

Audivit sacros plausus, sonitumque fre-
quentis

Lætitiæ, & docto Pallas sic ore locuta est:

Stet

Stet precor hic trabeatus honos, hæc fella cu-
rulis

In concursa diu! stet legum, Justitiæque
Æterna firmata basi, solidisque columnis!
Haud secus, ac navis, quam ferrea dente tenaci
Ancora fundavit; frustra illam fluctibus horrens
Pontus, & invalidis assultibus impetit unda.
Sic frangens quando vult frangere: at illius
annis

Perpetuus florescit honos, laudumque Corona.
Sic placitum fati, sic illa modestia morum
Augurat, & Pietas dignissima Principe virtus,
Imperiique basis. Jamjam præludet ad illam
Virtutisque suæ præclara exordia fumet.
Ibit enim geminas Musarum invisere sedes
Non sine propitii signis, & teste favoris.

Constitit eventu pars; sed constabit in æve
Venturo, quidquid Pallas præfaga canebat.
Salve Magne Comes! Te Debretzen hospite felix
Plausibus exultat latis; Tibi roscida vallis
Parnassi, Aoniumque nemus, Tibi tota recurvo
Turba genu bifidi supplex gratatur olympi.
Salve iterum! nec enim solas frons ista sereno
Patakias vultu Musas atque ore beavit.
Quin etiam nostris succedere sedibus, ultro
Digna-

Dignata est, æquum pariter paritita favorem.
Vive diu, atque fave Musis, quas Hungarã
Pallas,

Hoc loculo fixit, quibus humida vallis Olympi
Innocuam præbet tenui sub fronde quietem.
Sic vult hoc Pias, sic Magna Theresia, cujus
Promerita in Musas, ipsarum, Orbisque futuri
Magnus erit celebrare labor. Nunc ambo vale-
te, &

Illam Orbi, & Patriæ, Patriæ Te, Zempliniæ-
que

Ast Musis Utrosque diu pia Numina servent.

PAULUS NÉMETHI
Philos. Studios.

XVI.

K Ö S Z Ö N E T

AZ ORSZÁG RENDEIHEZ,

Midőn 1790ben Rák II-dikén

A' köz dolgok folytatására a' Magyar Nyelvet
rendelték.

Nagy Lelkü Fő-Rendek! Hazánk' fzemfényjei!
Országunk Ofzlopi! szívünk reményjei!
Éljetek! e' vig szó zeng mindennek száján,
Ki örül fel-támadtt Nyelvén és Hazáján.
A' tanátskozáshoz tsak alig kezdtetek,
Hogy fő jónkra *eggy nap'* többet végeztetek,
Mint meg-hóltt *Eleink öt 's hat Diétában,*
Mellyeket tartottak e' század' folytában. —
Mint a' melly roffz Orvos a' betegség' helyét
El-tévesztvén, bé nem dughatja kútfejét,
'S mikor más baja van, ő tsak az epével
Birközik, 's Betegét gyötri Receptével.
Ma ez, hólnap majd más dóziffal itatja,
'S clystírozza mig más világra iktatja:
Úgy ök gyógyítgatták fok apróbb bajunkat,

De —

De — nem is illették leg-főbb pánaszunkat.
 Nemzetünk sínlődött e' nagy nyavalyában
 Hogy idegen volt ő fáját Hazájában.
 Tsak a' neve volt-meg, hogy Magyarinak hívták,
 De a' Haza zsírját idegenek szívták.
 A' tiztségből 's pénzből minket ki-feredtek —
 Bokros gyötrelemeink mind ebből eredtek.

De ti, bölts Férjfiak, kik néztek előre,
 Orvos kézt tettetek mindjárt a' kútfőre.
 A' vérhasban foká kínlódó Hazátok',
 Mint ama' fő Orvos, szóval gyógyítjátok. *)
 Apróbb fájdalmái így mind el-szélednek
 'S el-fenyvedtt tagjai lassan meg-élednek.

Músák, pendítsétek háládó hárfátok!
 Szánkivetéstekből vissza-hívt Hazátok.
 Az idegenek már többé ki nem marnak
 Kik kedvetlen nótát húztak a' Magyarinak.
 Az Egri Püspök volt leg-főbb szószóllótok **)
 Hintsétek lauruffal e' bölts Apollótok'!

N 2

Há-

*) Tzélozás arra a' vér folyásban kínlódó
 Affzonyra, a' ki Jéfusnak ruhája széléhez nyúlt.

**) GRÓF ESZTERHÁZY KÁROL. Pápa,
 Devetser, és Ugod Várainak 's Urodalmainak
 Örö-

Három Század folyt-le hogy Buda Várá-
ban

Bátran nyugodtatok *Mátyás'* óltalmában.
Pompás győzedelmit verffel hirdettétek,
Vitéz Eleinket ti élelztgettétek.

De csak-hamar a' had 's a' fegyver' zörgése,
A' rabló ellenség 's az ágyúk' dörgése
Melly mindent rontott 's ölt vagy rab - fzijsra
füzött

Ti.

Örökös Birtokosa, Egri Püspök, 's Heves és
Kül - szólnok törvényesen egyesült Vármegyék
Fő-Ispánja, Királyi Belső Titkok Tanátsofa. —
Mennyire légyen az igaz, a' mit Hazánk ezen
nagy Ofzlopa felől Orpheusom I. Kötetének 165.
lapján mondtam, az is mutatja, hogy az ez-
idén Egerben tartott Vármegyei Építő széken
Protestánfokat minden Tifztségre candidált, Vice-
Notariúfságra pedig magától nevezett; 's a' Fő-
Ispáni székben azt mondtotta, hogy a' Protestán-
fok a' Katholikufoknak *Atyjokfiai a' Krisztusban*,
's *nem is toleratufok*, úgymint a' kik az Ország
törvényeiben *Pólgár - társaknak* fogattattak. — „
„ A' mit az alattam valók tsinálnak, azt nem
„ én

Titeket is sírva Hazánkból ki-üzött. —
 Azólta felettünk gyakran repdestetek,
 Mint Noé' galambja szállást kerestetek.
 De — mellynek Maradék! hitelt nem fogsz
 adni —

Nem akart titeket Hazánk bé-fogadni.
 Sokan az idegen hangot meg-szerették,
 'S fáját Nyelvünk' 's Músánk' érte ki-kergették.

Jertek, kedves Músák! többé ne féljeteK,
 Már örökké vígan itt velünk éljeteK.
 Most míg tart az Ország-gyülefe' ideje
 Mátyás háza légyen lakástoknak helye.

N 3

On-

„ én tsinálom; és a' mit diffimulálok, azt jóvá
 „ nem mindenkor hagyom. „ Ezek tulajdon
 szavai hozzám. — — Meg-bántja ezt az Urat
 az, a' ki azt állítja, hogy P. Leo Maria Szaitz
 az *Ö ösztönözésére 's védelme alatt írja azokat a'*
Hazafiakat Hazafiak ellen ingerlő 's egyiptusi ho-
mályt terjesztő íráfokat. Pater Leo — áldafsék
 érte a' Józan okofság! — Egerben sem az, a'
 ki óhajt lenni.

KAZINCZY.

Onnan füleljetek mindennek szavára
 Mit mond az Országnek állandó javára.
 'S áldott Nevét gyémánt Ófzlopra írjátok
 Annak, ki munkáfan szereti Hazátok.
 Már eddig is letek fok olyan nevekre,
 Mellyek érdemefek Apelles kezekre.

Ti Nyelvünkért buzgó Böltsek örüljeteK
 Ama szép munkákhoz együtt készüljeteK,
 Mellyekből Európa Nyelvünket esmerje,
 'S többé vad 's durvának azt hívni ne merje.

Bölts Rendek! kik újjá-fzültetek bennünket
 Fel-vévén a' porból el-tapodtt Nyelvünket,
 Olly fok ezer áldást nem kívánhatnátok,
 Mennyi ezért omlik mindenfelől rátok.
 A' Nemzetek' forsát mérő Úr' nevére
 Esküszünk, míg bennünk forr ETELE vére
 Sót míg a' Magyar Név el-nem fogy egészen,
 Ez áldott Nap nékünk örökké szent lészén.

Két fő dolog vár meg - orvosló kezeket,
 'S ha Hazánk javára végzitek ezeket,
 Ugy mindennek majd ezt vallja szíve 's szája:
E' volt Nemzetünknek első Dietája.

P É T Z E L I.

XVII.

XVII.

A' SZALA VÁRMEGYEI
KORONA - ÖRZŐNEMES SEREG'
BUDARA INDULÁSÁKOR.

Füred Iker 26dikén, 1790.

Lóra Magyar! Trombita zeng -- hangzik a'
tárogató —

Nagy kints vár, ... *Márs* a' vezető, ...
Hajnal az út-mutató.

Nagy kints vár ... arany záloga Ősi Szabadsá-
godnak

Márs vezet; a' ki erőt is szokott adni ka-
rodnak.

Tárgyad felé a' víg útat a' szép hajnal mutatja,
Most hafad, 's nap költte felől szárnyait
tsattogtatja;

Országunk' teteje felé tsalogat mofollyogva,
Hól zászlódat fok Nemzeti zászlók várják
lobogva.

N 4

A'

A' tele Hóld a' Hajnalnak áll által ellenébe
Söt már le-tsúfz a' hegy mellett a' Te.his'
tengerébe.

'S jelenti, hogy noha fényes és erős szarvú vala,
El-tünik, mihelyt fel-tetfzik szabadságod'
hajnala.

Pirofodj gyönyörű Hajnal, 's ragyogó fényed
maga

Legyen nemes Vitézinknek, legyen vezér
tfillaga,

A' Te édes reménységed, a' Te fényed vezefse,
Oda, a' hól már kéfzen vár Országunk' fok
Nemeise. —

Hajtsátok le fejeteket Füred' kies hegyei!

Alatsonyodjatok bértzes Balaton' vidékei!

Emelkedjetek forrással bővös völgy menedékek,
Hadd süfsön kebeletekbe a' hajnal: enged-
jétek.

Botsáfsátok ki a' Nemes fereget belöletek,

Söt vidám lovájainak jó útát készítsetek.

Hadd kövefsék, fíjetefsék örvendetes útjokat,
Hadd nézhefsék, ölelhefsék hamar édes Any-
jokat.

Hadd köfzöntsék ama' magas Pálotát nem fokára,
Mellyet Mátyásunk épített szomszédi' tsu-
dájára.

Hadd

Hadd láfsák öröm könyek közt, mi van? és kik
vannak ott,

Hol ez előtt egy Századdal Pogány ellenség
lakott.

Söt a' hol tsak nem régen-is a' Magyart sem es-
mérték,

Miólta a' *Márs* fijait fegyver nélkül meg-
verték.

A' Szent Szüz keblébe költvén a' *Jupiter* ma-
dara, *)

Nem tudta a' *Mátyás*' nyelvét a' *Hunyadi*'
udvara.

Képzem mitsoda örömmel fogadja Buda Vára.

Az annyiszor kint bújdofott Koronánk' ól-
talmára,

Midön látja, hogy ez-után nem a' porban tsúsz-
kálva,

Nem alatsony lelküképpen két felé sánti-
kálva,

'S nem olyan örzi, a' kire ha a' gög vagy *felfs*
rá ért.

N 5

Há-

*) A' *Jupiter* madara a' *Sas*; a' Szent Szüz
a' *Szabadság*.

Ez szentség' külsőt el-adni kéz az Ország'
külséért.

Hanem, minden erőltetést, és terhet el-fzen-
vedve,

'S még-is az alacsonyásból *hegyekre* emel-
kedve;

Éjjel-is látó *Bagoly* - ként be néz Buda várába, *)

'S mind két lábát jól meg-vetve kardot tart
a' szájába.

Sieffetek hát! menjetek édes Anyám' Fijai!

Márs vezet; ott várnak a' *Márs'* tábori
magzatai.

Kik már tudják; — meg-tanulták: mit zálogol
e' szent kints?

Érzik, mi szokott történni ott a' hol egyef-
ség nints.

Azok őrzik jó Anyánkat, édes Magyar Ha-
zánkat,

Mi, a' szövetség' zálogát Nemzeti Koro-
nánkat.

Kép-

*) Ezen Zászló - áll is egy három hegyen
álló, 's szájában ki-vontt kardot tartó ör-bag-
lyot vifeltt tarfolyján.

Képzem : ha el-érkezhettek a' Buda Vár' hegyére,
Mint megy ismét a' két testvér, egymas'
ölelésére.

Kik nem rég izivek el-telve Nemes örvende-
zéffel,

Vitéz módra közöntötték egymást, kard-
billentéssel,

Midön a' Gréven fíjait Kefzthelyre fíjettette.

FESTETITS GYÖRGY, — 's e' Záfz-
lóalyt JÁNOS Öttse vezette.

És ékes Magyar beszéddel mind ketten meg-mu-
tatták,

Hogy Isteni tsuda-képen már az egek meg-
adták,

Hogy nem lakatúl van vetve a' hadi nép réátok,
Hanem a' Magyar Nemes Rend, 's a' Ka-
tona Barátok.

Derülj kies Hajnal! derülj! fényefítsed az eget.

Vezesd ditső fényed felé ezen Nemes fe-
reget.

Erefzd-meg Vitéz! erefzd-meg, lobogóra záfz-
lódat,

Fújd-meg; most nem vélik rofzra; fújd-meg
tárogatódat.

Buda

Buda ditső Vára felé fíjettesd Paripádat,
Nézd-meg a' szám - kivetésből haza jött Ko-
ronádat.

'S őrizd — de térj-ki egyenes útadból Veszprém
felé,

Ottan találz egy szent helyet, nézd - meg-
aszt-is, menj belé.

A' hová a' Magafságból tsattogó menydörgések

A' fokszoni unfzoláfok 's rémítő ijesztések

Bé-nem hatottak; 's őrzői úgy álltak őrizetet,

Hogy ki-nem adták azt; a' mit a' Haza ná-
lok le-tett. *)

Menj, menj Nemes Vitéz Sereg! útazz Isten hi-
rével;

Míg kezét fogsz nem sokára más Megyék-
Seregével.

'S meg-tanúlod, eggy nagyobb; 's még nem lá-
tott Tárfaságban,

Mitsoda? 's még mi lehetne a' Magyar, az
Országban.

PÁLÓTZI HORVÁTH ADÁM.

XVIII.

*) A' Veszprémi Levél-tárt őrző káptalan.

XVIII.

E G G Y E S E T R E. *)

I 7 6 0.

Res tua, Chrifte, agitur, fucata, potentia
justo

Vim facit, & tenerum sic undique tentat ovile,
Ut miser in lacrymas tabescat, & irrita vota
Jam jam animus doleatque sibi, doleatque fu-
turis

Tempora, Relligio queis olim invicta jacebit,
Ni tua de cœlis nunc tandem in fulmina dextra
Emicet, & verum, tua cui se gloria junxit

Inno-

*) Poétai szépsége ennek a' darabnak meg-
érdemlette, hogy ezt az el-veszéstől meg-men-
tsem. --- Kegyelmes Egek, be bóldogtalan idők
lehettek azok, midön a' Vallásbeli versfengés
még a' leg-jobb elméket - is illy ki-fakadáfokra
tüzelhette! --- 's mikor tisztúl-ki Atmospha-
ránk attól a' dögleletes ködtől, a' melly illye-
tén misanthropusi kelevényeket támaszt. !!! --

Innovet arma sibi & vires demonstrat axitas;
 Quæis populos quondam immites & faxea Corda
 Contudit, ac jugo suavi dare colla coëgit.

Ista quidem fient, ni nos oracula fallant,
 Numinis: at dum nos metus & spes torquet an-
 helos -

O! quam parva fides modica fecat æquora lindre
 Vitæ ærumnarum, & molles frustra usque que-
 relas

Ingeminat, vanoque ciet furda æthera luctu! --
 Actum est! non hostis tantum hoc jam clamat
 amarus,

Sed tacito passim mussant eadem ore fideles
 Christe tui! & mortem fugiuntque, optantque vi-
 cissim

Pro se, aliisque illis, quos sanguis junxerat us-
 quam

Sanctaque Relligio: quid enim terris superesse
 Mox juvat, ut longo vexes præcordia morsu,
 Dum teneras mentes cogi ad nefanda videbis
 Sacra, vel infami profundere viscera ferro
 Si fugiant animis diræ mendacia . . . mæ.

Magna quidem res est mors, summaque li-
 nea vitæ,

Hanc animus meminisse horret; longeque recusat:
 Quam

Quàm tamen, alme Deus! tua ne modo gratia
defit

Malo equidem pro me & pulchris, quos diligo,
natis,

Quos tuos dixi, suavi cum conjuge, malim

Hac luce oppetere, ut viduatos Spiritus artus

Deferat, in longam & claudantur lumina noctem:

Quam veniat tam dira lues, tot mentibus olim

Infandam latúra necem, turpique veterno-

Ebria tartareo condat sub carcere fecla

Me vivo.

Tu vero alme Deus! miseris succurrere tan-
dem

Incipe! ni melior pro te est & charior hostis

Præ nobis; fallantque simul mens conscia recti,

Et tua verba Deus! quæ nos sincera tueri

Optasse, ipse vides: propriam ne negligè cau-
sam!

SZATTHMÁRI PAKSI MIHÁLY

Sáros Pataki Professor.

XIX.

ARMA VIRUMQUE CANO.

Énekeim fegyver 's egy Trójai Férjfi, kit
 onnan

Isteni Végzések leg-elébb Lavína revekre
 Hoztanak. A' nagy Egek 's dőlőfős Júnónak
 haragja

Üldözték. Száraz 's víz tört fenekedve fejére.
 Hartzolt, türt, a' míg ama' Vároft arra vihette
 Isteneit hogy meg-telepítse. Veszik' magok' ettől
 Látium, Álba, kevély Romának mostani fényje.
 Kit sértett - meg ugyan, melly Istent e' kegyes
 ember ?

Mond - meg okát Múzsám! Kívált az Istenek'
 Anyja

Mért dült rá; mért nem fajnálá annyi veszélyre
 Tenni-ki ? Hát olly mérgesek é a' mennyei
 Lelkek ?

ARANKA.